

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXIV.

ЖОВТЕНЬ — 1973 — OCTOBER

Ч. 285

НОВІ ДНІ

· NOWI DNI ·
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Засновник, видавець і редактор 1950-1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

В. В. Павлюк — адміністратор

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор)
М. Г. Дальний, І. Д. Пишкало, Р. Рахманний,
П. І. Маляр

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів
Австралія — 4.50 австралійських доларів
Франція — 25 франків
Англія — 1.75 фунта
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.
Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevsykyj,
4915 N. Marvine St., Philadelphia, Pa. 19141, USA

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

На 1-й сторінці обкладинки — "Осінь". фото
Б. Градова.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Десанка Максимович — поезії	1
Іван Багряний — До членів Укр. Резолюційно-Демократичної Партії	3
Прамуд'я Ананта Тур — Необрізаний мусульманин	5
Карпо Кропива — Спека в Нью-Йорку	8
Григорій Костюк — Так ми критикуємо	9
Дарія Сіак — Найновіші видання	14
Павло Маляр — "Слово" — 5-ий збірник	18
К. Туркало — Двадцять роки	24
Вісті з України тощо	27

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Євгенія Савчук, Міллвілл, США	\$ 6.00
І. Бережний, Делран, США	20.00
Галина Гриценко, Вест Лос Анджелос, США	3.50
Валентина Лімонченко, Арлінгтон, США	3.50
Євгенія Розгін, Детройт, США	2.00
Т. Гасинець, Вудсток, Канада	1.00
П. Колодка, Англія	5 фунтів

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Василь Косогор, США 1

Всім щиро дякуємо за допомогу.

Редакція і адміністрація "Н. Д."

УВАГА!

УВАГА!

Маємо малу кількість словників

М. Л. ПОДВЕЗЬКА

Українсько-англійський

і

Англійсько-український

Добрий папір, тверда обкладинка

Ціна \$7.50 кожного

Замовляти в адмін. "Нових Днів"

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

Десанка МАКСИМОВИЧ

ВІНОК ПОЕЗІЙ

Казка

Закохалася вперше польова ружа в чорний колючий терен.
Хіба ти не віриш мені, любий, що ружа закохалася в терен?
І коли вона мовить йому на світанні, як його кохає, — він презирливо і огудливо насміхається.
Хіба ти не віриш мені, любий, що терен презирливо насміхається?
А якогось дня, коли хтось у полі зажадав уперше ружу, — терен поколов йому руки.
Хіба ти не віриш, любий, що терен поколов йому руки?

Бенкет на леваді

Одна-єдина я гостюю з-поміж людей на глибоких левадах травня. Одну мене очікує наготована незчисленність радощів невинних.
Червоні гвоздики мене частують вином, настоящим на сонці.
Прозорі руки вітрів приносять із батьківщини ранків росу і розбризкують на чоло моє.
Метелики квітковий пилок приносять до рук моїх, до очей.
Грають цикади на зелених тремтливих цитрах.
У мереживі пісні їхньої гойдається серце моє.
Бог нині приятель мій.
Дивиться на мене прихильно він з-під посивілих брів крутогорих.

Подорожній

Хіба я не тінь минушого подорожнього, крізь яку він проходить.
В мені безпросвітна зелена темінь нетрів.
В мені наспівує щось страхотливою птахою опівночі.
А на узбережжі душі моєї похмурої квітне цвіт, що воліє сонце.
Звідкіля явилася я, минуций подорожній, крізь тінь яку я проходжу.
Пахне левада, ніби нагадує мені прадавню батьківщину мою.
Тіні хмаринок ніби лежали колись на душі моїй.
Ніби колись мене мертву вітри носили по журливих долинах.

Ніколи

Іду шляхом, котрим не йтиму більше ніколи.
Ніколи, морська далина таємнича, безкрая.
Ніколи більше ввечері не чутиму я на сливковій кроні залізного мережива цвіркунового.
Ніколи більше так болісно не буде море пахнути тугою і далиною.
Ніколи, гірке це вітання, яким я здоровлю щовечора своє серце.

Тихий божевільний

Наче тихий божевільний, ходжу полями у витканий з туги сорочці.
Вітаю хмари і птахів вітаю, що линуть над серцем моїм, мріями лину за ними.
Схиляюсь над квітом і крізь його маленьке вушко розмовляю з кимось, котрого більше немає.
Іду високою аркою райдуги лунатиком по дахах над містом.
Зоряній пісні вторю я голосом людським.
Тільки тихий божевільний знає, про віщо наспівує цитра зоряна.

Листя

Передвечір'ям починає ронити схилами свій ореол святий переліс золоточолий.
Падає листя, повне пахощів небесних, на леваду, як на мертві зорі коштовні.
Падає листя у ріку зелену, ніби дрібні оті місяці незчисленні.
Падає мені на долоні, на повіки. І куди б моя стежка не йшла, збруднила б личко їх золотосяйне.
Я стаю тоді зачарована. А один образком золотокруглим зостається на серці моєму.

Говори тихо

Говори тихо. Древа цієї ночі не сплять, і жаль мені їх, бо чую, яке в них коротке життя невеселе.
Говори тихо. Птахи цієї ночі поблизу від нас щебечуть, і жаль мені їх, що вчули, як сльози бризнуть у чиємусь коханні.
Говори тихо. На ближчій леваді цієї ночі цвіркуни любуються радо, і жаль мені їх, що почують, як серце чиєсь любов'ю сумує.
Говори тихо. Небо цієї ночі незоро прозоре, і жаль мені, коли зорі почують нас і засумують.

Самотність

Відійшли усі. Тільки лісовий цвіт, вірний друг мій, стоїть при мені од світання до смеркання.
Кличуть вітри його, долі стан нагинаючи, щоби з ними йшов; тільки зостається він, мовби до мене прикутий.
Прилітають метелики і шепочуть йому на зрум'яніле маленьке вушко, щоби з ними йшов; тільки він, схиливши личко до долоні моєї, зостається при мені.
Опустилася птаха на гілку сусідню та й манить лагідно; тільки він одвернувся і наслухає, про віщо мовлю йому.
Прилітають вітри й одлітають геть; тріпочуть метелики, зринаючи; схитнула гілку птаха

й пурхнула далі; іноді довга тінь якоїсь людини упаде обіч нас, та й вона одходить. Відходять усі. Тільки польова квітка стоїть побіля мене. Її тінь струнка, обертаючись, ніби стрілка на годиннику, показує мені, котра година дня і самотности.

Сонце

Кожен ранок сідає сонце на широкий свіжий пенз і спокійно спирається на сусідню ялину. Тоді мешканці лісові являються, щоб уклонитися світлому витязю весільному.

Птахи падають на променисті руки його і одспівують першу пісню.

Окіл голови його комахки тчуть променистий ореол.

Сарни влягаються побіля ніг його й дивляться в чоло ясне.

Гірський потік

Мчить баский коник, потік гірський, крем'яним плаєм. Срібні гриви його весінніми голосами видзвонюють і скаженіють на вітрі. Крилаті вершники-хмари хльоскають люто батогами його, золотими вуздечками гнуздаючи. Зелені сідла, ніби по-весільному, вквітчані гілками молодими.

Мчить баский коник, та, коли перескочить перепону кам'яну, впаде на коліна, знову гривами трясучи і радісно іржучи.

Вересень

Зринуло небо над землею, зринуло неосяжно.

Переполюхалися птахи, не кинуло б їх воно, та й полетіли за ним, зірками чорними іолетіли.

Од квітів перецвілих срібен пил іскрився, здіймався угору повітрям.

Смереки навшпиньки спинались — не втратить би з очей його.

А я за ним на верхогір'я мчала, ловила його за тернову крайку.

Картина

Коли б легіником була я, ясочка моя мала б очі, ніби той сніг у глибокій вечірній прохолоді. Личенько було б її личком ялиці зимового опівдня.

Коли б легіником була я, ясочка моя мала б голос птахи журливої в саду зимовому.

Пальчики б її віттям були біло-рожевим раннього ранку кришталевого.

Коли б легіником була я, ясочка моя мала б душу, сповнену мрій, ніби казок ліси зимові.

Кохання

Боюся, коли збираю квіти край стежки: завше думаю, може, страждаєш ти хвилини тієї.

Тікаю од сонця і сміху: завше боюся, щоб не втопили тебе тумани й слюзи.

А коли життя смуток хмарами наганяє, слухаю з боєм: може, смієшся солодко, й моя самотність тобі далека, і ти не чуєш гіркоти болю.

Закоханість

Од мене до нього — можна тільки мостом-веселкою.

Од мене до нього — можна тільки озерами місячними.

Од мене до нього — можна тільки срібно-стрімкою стежиною птахів.

Мости, ріки, стежки, котрими люди ходять, його не сягають.

Він, наче острів сонячно-сяйний, од світу усього відторгнений.

Тюремник

Де той страшний тюремник, що стоїть біля воріт життя мого?

Вночі тоненьким пальцем злегка тричі стукну по залізнім підворіттю, за котрим так він пильнує. Ніхто не озивається.

Стемнілі штори півночі на шиби нависають, за котрими він мовчки наглядає. Про віщо та тривожна дума, коли ніхто не озивається до мене?

Де ночі оцієї той страшний тюремник? Я так жадаю, щоб він тихо-тихо прочинив ворота, за котрими пильнує невідступно.

З сербської переклав *Захар Гончарук*
"Дніпро" ч. 5, 1968

СУМЛІННЯ СЕРБІЇ

До 70-річчя з дня народження *Десанки Максимович*

Коли ранньої степленої осені року 1955 уперше зважився я торкнутися хребтів дінарських, — з-поміж зірок досвітнього Ядру чи не найврунтіше забриніла мені пісня Десанки Максимович. Мережена зеленою радістю Шумадії і обрамлена чорним крепом сумного Крагуєвца, мічена гранітними відрогами Авали і збистрена нестримністю несамотної Дріни — вона світилася мені, одкривалася.

Тоніка Десанки подібна Сербії — ніби проста й зрозуміла, але така магічно-невідривна і така глибинно-незбагненна.

Оксамитовою ніжністю полів-перелісів прикритий її глибинний кремій тембру самобутнього.

Випестуваний Сербією, вигранований Сорбонною, голос Десанки став сумлінням народу свого.

Коли пізньої осені року вже 1966 я був покликаний піснею Десанки на хребти дінарські, — збагнув, що після нашої Лесі Українки важко віднайти в сім'ї слов'янських літератур поетесу з талантом Десанки, амплітуда якого — од "Пісень", "Зеленого витязя", "Пахошів землі" до роману "Відкрита панорама" чи сьогоднішньої високої книги "Прошу помилування", витвореної на джерелах сербської історії XIV віку, сягнула б таких вершин світової поезії.

В дарунок свята Десанки Максимович подаю жмуток її поезій у своїх перекладах.

Захар ГОНЧАРУК

ДО ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ

Ще один рік нашого ісходу з поневоленої Батьківщини у вільний світ—ще один рік нашого великого іспиту в боротьбі за її щастя — минув*). Це був іспит цілої української політичної еміграції, а в тім числі це був іспит нашої партії та всього нашого революційно-демократичного руху на вірність ідеї, ради якої ми пішли в еміграцію, на вірність нашому народові, на нашу стійкість та дієздатність.

Нами цей іспит витримано. Як витримано й цілою еміграцією.

Та все ж було б сьогодні зайвим промовчувати те невідрадне явище, що все більше позначається на активності еміграції (на жаль, нам і на радість ворогові), — це пригасання полум'я, що так яскраво і так буйно горіло в людських душах у перші роки нашого ісходу — полум'я безмежної віри в українську визвольну ідею, вірності нашому народові, безприкладного запалу й жертвості та безоглядної рішеності боротися за його інтереси скрізь і всюди, і не зважаючи ні на що. Те полум'я пригасає під зливою втоми та й під всебічними наполегливими стараннями ворога його погасити, яких ми часто не добачаємо, але які тривають ось уже понад десятиріччя.

Для декого цей рік, як і всі попередні, став джерелом нових розчарувань, бож не приніс швидкого досягнення мети, отого "здійснення мрій".

Особливо невідрадно позначився час з його скупими дарами на тих, хто ждав швидких чудес, для кого ідея визволення нашої Батьківщини з московського ярма — це був блискучий бенгальський огонь, яскравий, але короткотривалий, спалах віри в чудо. Чуда не сталося, боротьба з ворогом зтяжна і тяжка, — під цим тягарем та під тягарем емігрантської буденщини спалах став пригасати. І це пригасання відчутніше з кожним прожитим роком. Процес збайдужіння, поширення політичної індиферентності, і навіть посилені проповіді тієї політичної індиферентності, якою хтось намагається підмінити ідею боротьби за визволення нашого народу, принциповий відхід від громадсько-політичного життя, а то і взагалі процес денаціоналізації, що є прямим вислідом утечі в аполітичність, — ось явища, що даються в знаки з кожним роком серед нашої еміграції.

Хибним було б все це відносити за рахунок тільки втоми, оті проповіді індиферентності та сіяння розчарувань. Сьогодні є дуже багато підстав категорично твердити, що великою мірою це все є вислідом розкладової роботи зсередини, інспірованої прямою ворожою агентурою, бо ворогові на ліквідації політичної активності еміграції, на сіянні аполітизму й розчарувань, в першу чергу залежить. Жертвами ворожих старань стають у першу чергу маловіри і слабодухи та різні малі амбітники, допомагаючи своїм особистим моральним занепадом та роздмухуванням

різних сварок і особистих конфліктів гальмувати цілу визвольну боротьбу українського народу й помалу спускати її під укіс. (. . .).

А тепер, коли взяти до уваги, що ворог у його стараннях паралізувати українську політичну еміграцію, найбільше уваги приділяє політичним партіям і організаціям, і найперше проти нас скеровує удар, то ясно, що політичні партії найбільше піддані загрозі розкладання та розвалювання їх зсередини. І ці його старання свідчать, що в нас *ще дуже багато вогню*, небезпечного для ворога, що не дає йому спати. Сила цих старань прямопропорційна нашому значенню. Успіх же цих ворожих старань прямопропорційний наявності "шату" в організації, наявності щілин (в шерехах і в душах людських), де він може закладати міни; і зворотньо-пропорційний нашій злютованості та стійкості. Чим менше в нас внутрішніх дрібних сварок та непорозумінь, а більше дружньої співпраці, чим менше в нас щілин, тим тяжче ворогові нас поборювати і розсаджувати. Тим більше успіху ми маємо в своїй праці і боротьбі, тим ближче ми до мети.

— — — — —
Якнайщільніше змикаймо наші лави! Всі можуть хитатись, *ми — ні!*

Виєлімінуймо будь-які тертя і максимально активізуймо нашу працю на всіх ділянках, де ми взяли на себе зобов'язання!

Унеможливи́ймо найменший успіх ворожої розкладової роботи, скерованої ззовні супроти нас у будь-якій формі!

Серед нас не може бути слабодухих і маловірів, серед нас не може бути боягузів і амбітників! Серед нас не може бути й безпринципних мішухів, що велику проблему боротьби за свободу нашого народу здібні підмінити (чи розмінати) на "проблеми" дрібні, особистих чвар з товаришем по боротьбі, чого хотів би ворог, і про що так стараються різні старателі ззовні!

Велич завдань і твердість умов вимагають людей сильних духом. Вимагають тривалого, а не солом'яного вогню. Велика й зтяжна боротьба з нашим одвічним ворогом потребує великої віри, великої спаяності й великої стійкості. Потребує зразкової організованості. (. . .).

*) На відзначення 10-ої річниці смерті Івана Багряного редакція помістила його звернення до членів УРДП з нагоди Нового року та Різдва в 1955 році з малими винятками, які пороблено в тексті. Звернення має актуальне значення і сьогодні, має значення не лише для членів УРДП, але для всіх наших організацій і цілої еміграції.

Так тримати! — як закликає нас живим словом і в 10-ту річницю по смерті незабутній Багрянний, — буде найліпшим вшануванням його пам'яті.

Редакція

**

Де Австралія?... Де "Ю-еС-Ей"?
 Де Дніпро, а де інші води?
 Й скільки треба було епопей,
 Щоб про нас написав хтось оду?...

Оду з наголосом не тим,
 Оду — з іншим поняттям долі...
 Бож — де Київ, де Львів, де Рим,
 І що робимо ми на волі?

Лиця — зморшками час пописав,
 Спрагу єдності — змів, як солому!
 Хтось, здається, горіння нам вкрав,
 А лишив тільки — ситу втому...

Остан ЗІРЧАСТИЙ

НЕСПОДІВАНА ЗУСТРІЧ

Присвячую Зої Когут

Тоді не сонце у зеніті,
 А місяць холодно зорів,
 Я йшов якраз по Фліндер стріті
 Й знайому дівчину зустрів.

Я зупинився, глянув в вічі
 Аж посковзнулася нога.
 — Моя кохана Беатріче,
 Моя Лаура дорога!

І поцілунок ніжний-ніжний
 Їй ліг на соняшнім лиці,
 Мої ж думки далекобіжні
 Шугнули враз в усі кінці.

Я знав її ще в Україні,
 Як зірку мрійно-чарівну...
 Не раз будили очі сині
 Мою незайману весну.

— Ну, звідки ж ви й куди дорога?
 Яким вас вітром тут несе?
 А в серці стелеться тривога,
 І чорт якийсь мене трясє.

— Чи тут нема хоч жінки знову,
 Не зашморгне мене петля? —
 І я прокинувся раптово...
 А сум аж серце застеля.

І жаль який, що так зненацька
 Цей сон погас, немов свіча.
 Погасла мрія враз юнацька,
 А з нею й соняшне дівча.

Австралія, 1973

МУЗЕЙ КНИГИ І ДРУКАРСЬКОЇ СПРАВИ УРСР

Київ. — На території Києво-Печерського історичного заповідника (Лаври) створюється Державний музей книги і друкарської справи УРСР.

Понад п'ять тисяч старинних і сучасних видань українських друкарень, присланих з обмінних фондів Всесоюзної бібліотеки імені В. І. Леніна (Москва) і Ленінградської публічної бібліотеки ім. М. Салтикова-Щедріна, поповнили експозицію нового музею. Ця збірка, якій відведено п'ять просторих залів кол. друкарні Лаври, матиме тисячі рідкісних рукописних і друкованих робіт, які вийшли у світ за останніх 900 років. Уже тепер створено кілька наукових розділів, які розповідають про становлення слов'янської писемності, друкованої справи, історії й книговидавництва на Україні.

ЯК СЯ МАЄТЕ, ЗОЛОТІ ВОРОТА?

Загін слов'янського відділу Інституту археології АН УРСР розпочав археологічні роботи біля Золотих воріт.

Ця старовинна пам'ятка мало вивчена, не зважаючи на те, що вона знаходиться в центрі міста. Кілька разів провадилися порівняно незначні розкопки. Були цікаві знахідки. Та вони здебільшого не відповідали на давно поставлені запитання, а спричинялися до нових. Висловлювалися різноманітні припущення про глибину древнього фундаменту, рівень колишнього проїзду, довжину стін пам'ятки. Окрім цього, археологи шукали старовинні предмети, речі домашнього вжитку.

Та в останні роки помітили, що Золоті ворота поволи, але невпинно руйнуються. Любителі старовини, широкий загаль, фахівці забили на сполох. І пам'яткою почали опікуватися археологи.

Торік виконано значний обсяг робіт у південній частині Золотих воріт. Археологи виявили залишки дерев'яного зруба XI століття, фрагменти керамічного посуду, ніж, замок, ключі, кресало, світильник, визначили глибину фундаменту (3 метри), рівень колишнього проїзду (1 м 40 см). Поряд з цим загін, який очолював старший науковий працівник Інституту археології АН УРСР С. О. Висоцький, успішно виконував своє головне завдання: вивчав пам'ятку для того, щоб дати рекомендації, у який спосіб її найліпше зберегти.

Цими днями загін С. О. Висоцького розпочав новий цикл робіт у цьому плані. Археологи зосередили свою увагу на північній частині Золотих воріт.

Вивчення пам'ятки провадиться на високому рівні. Висновки археологів ляжуть в основу проєкту консервації унікальної київської споруди.

М. Ясень

ПРИВІТАННЯ

Вітаємо дорогого Іоана Андрійовича Ваця з днем народження і бажаємо йому довгих-продовгих років життя і успіхів в творчій праці.

Редакція і члени Видавничої спілки "Нових Днів"

НЕОБРИЗАНИЙ МУСУЛМАНИН

Як і всі інші хлопці, я змалку ходив на вечірні курси ісламу. І чого ми тільки там не виробляли! Курси коштували всього два з половиною центи на тиждень. Цим покривалася вартість гасу для освітлення. Навчання тривало від пів шостої до дев'ятої і ми, учні, умудрялися — аякже! — використати цей час так, щоб не готувати домашнє завдання на наступний день.

Вправи з читання Корану були справжнім нічогонеробленням: ми жирували, як виплодок завзятих цуценят, активно обговорювали різницю між хлопцями й дівчатами і перешкоджали старим людям готуватися до вечірньої молитви. Отаким був наш світ, як мені вдарило на дев'ятий.

Як і іншим хлопцям, мені теж хотілося бути справжнім мусульманином. І то дарма що я не розумів арабської мови, і хоч не був ще обрізаним, і хоч мої поняття про релігію обмежувалися бешкетуванням під час богослуження, я все ж відчував себе правовірним; і з приятелями в п'ятницю покидав навчання та долучався до переповненої мечеті.

Якось один із моїх приятелів проговорився, що йому батьки влаштовують обрізання. Це була не абияка подія, бо за тих часів більшість яванців ще обходилися без цього обряду. З такої нагоди бувало велике святкування. А я собі почав міркувати: чи ж мене можна називати справжнім мусульманином, якщо я ще не обрізаний? Такі й подібні думки довго мучили мене: воно так здається з одного боку, що я правовірний мусульманин. А з іншого, — чи можливе це без обрізання? Я все це обмірковував, приховуючи свої думки від товаришів.

В окрузі, де стоїть моє містечко Блора, хлопцям роблять обрізання в віці від восьми до тринадцяти. З тієї нагоди влаштовується свято. Дівчаток обрізають на п'ятнадцятому році, і то без святкування.

Отож, одного вечора батько повернувся додому. Не знаю звідки. Ми вже погасили всі каганці, крім одного в центрі кімнати, і сиділи гуртом, а мати, сидячи посередині, розповідала про святого чоловіка, що ніколи не переставав женитися. Цікаве оповідання, та батьків прихід поклав йому кінець.

— Ну, сину, — каже він, — ось ти вже великий хлопець. А чи не пора тобі стати обрізаним?

Як я вже казав, ця проблема непокоїла мене вже якийсь час. Я й боявся, і хотів стати справжнім мусульманином. Батькова присутність завжди бентежила мене, — почуття, що його я собі ніколи не міг пояснити. Та цим разом усміх підбадьорення на його устах прогнав усі мої побоювання.

— Та вже великий. Уже пора, тату, — мовив я за ним услід.

Батько засміявся.

— А що тобі купити як подарунок — сорочку чи спідницю?

— Сорочку, прошу.

Тоді батько спитав мого семирічного брата Тото:

— Може й тебе обрізати заодно з братом?

— Так, так, татку, — Тото весело захитав головою.

Батько сміявся вдоволено. При світлі каганців блищали його білі зуби і рожеве піднебіння. Мати підвелася.

— Коли ж ти це думаєш зробити?

— Як можна скоріше, — відповів батько, і пішов до своєї кімнати, зникнувши в темряві.

Мати знову прилягла біля дітей, але вже більше не розповідала про святого.

— Мамук і ти, Тото, мусите подякувати Бозі за те, що він наставляє вашого татка на добрий шлях.

— Та-а-ак, мамо, — відповіли ми.

— Ваша бабуня й інші старі люди на небі всі радітимуть, коли дізнаються про ваше обрізання.

— Та-а-ак, мамо, — повторили ми в один голос.

Трудно було мені заснути тієї ночі. То я думав з острахом про болючу операцію, то забував про неї і мріяв про сорочку та нові сандалі, що їх мені напевно куплять тепер, про нову стрічку на чоло, і чорний мусульманський капелюх. Я подумав, що можна буде пропустити пару днів у школі, що мене відвідуватимуть приятелі і, ясно, принеситимуть подарунки. Стрічка на голові — це ознака й гордість кожного яванця. А чи ж це не гордість — одержати спідницю, а то і дві чи три? О, як же мені будуть заздрити необрізані хлопці!

Наступного ранку я прокинувся з піднесеним настроєм. Раненько ми з Тото вибралися до школи. І ті ноги, що звичайно волочаться по дорозі до шкільної муки, несли нас тепер, як на казковому килимі. Всі учні прислухалися до нашої новини уважно і з повагою, особливо, якщо вони були старші віком і ще не обрізані. Навіть учителі мали для нас більше часу. Ось-ось іще трохи — і ми станемо справжніми мусульманами, обрізаними мусульманами. Тоді ми матимемо право на заслужене місце на небі, — саме так, як це нас навчав учитель ісламу. Бо тільки обрізаних допускають на небо; тільки їм дають усі ті гарні речі, не осяжні для більшості людей на землі.

Увечері в мечетній школі товариші зустріли нас захоплено. Вчителі поводитися з нами, як з рівними. Мої груди випиналися з гордості. Райські ворота, здавалося, вже відкрилися на одні цілинку переді мною. Я немов би вже угледів тих небесних принцес, що про них говорив учитель ісламу. Їхню красу не можна було прирів-

няти ні до кого, хіба що тільки до тієї школярки, що її всі хлопці вихваляли.

— Після обрізання я стану справжнім мусульманином, — сказав я вчителю ісламу, — і матиму місце в раю.

Він весело засміявся й додав:

— Тобі дадуть сорок чотири небесних принцеси.

Щодо цього в мене було одно застереження:

— Я не хочу тих, що мають по вісім цицьок. Мені треба таку принцесу, як Сріяті, ота гарна дівчина в школі.

— А я буду цілий день ловити рибу в молочній річці, — сказав мій молодший брат Тото.

Наш учитель ісламу реготався. Його зуби, що ніколи не знали зубної щітки, були чорні. Необрізані хлопці мовчки прислухалися до нашої розмови. В їхніх очах світилося побоювання за те, що їм не буде місця на небі, не вистачить принцес і доведеться спускатися до пекла.

Того вечора ми з Тото завзято читали Коран. І взагалі тепер ми взялися за науку серйозно і постили від понеділка до четверга, аж до кінця шкільного року. І мене перевели до старшої класи.

За два тижні до кінця навчального року батько відбув виставу силами своїх учнів. Обряд обрізання мав бути на другий день після вистави. Так гадалося, що цю виставу повторюватимуть щороку, щоб створити дітям бідніших людей нагоду для масового обрізання. Але люди в нашому містечку не дуже поспішали скористатися з такої нагоди. Їм було ніяково від самої думки, що їхніх дітей обрізуватиме хтось чужий. Навіть цього першого разу знайшлося нас тільки шестеро: мій брат Тото, я, десятирічний небіж і шіснадцятирічний приймак нашого батька. (Другий приймак, вісімнадцятирічний, що вже мав дитину з нашою служницею, відмовився від обрізання. Він сказав, що його обріже його рідний батько). До нас чотирьох приєдналося двоє дітей, батьки яких жили в бідній околиці містечка.

Пригадую, що батькові пляни щодо вистави й обряду не закінчилися так, як сподівалося.

За тих часів я ходив до четвертої класи в батьковій школі. А Тото ходив до другої. Для вистави шестеро кандидатів на обрізання мали вивчити пісню Пенембарама. Вона співала на сцені, нею оголошувалося, що обрізання станеться наступного дня і закликалося слухачів до молитви, щоб усе відбулося добре.

Наш учитель уже написав п'єсу під назвою "Коза загубилася". В ній брали участь лише учні нашої школи.

Нарешті, прийшов довгожданий день. Напередодні мій молодший брат і я одержали подарунки: по шовковій спідниці від бабуні; по парі сандаль і по новій сорочці від матері; шовкову хустину для мене від дівчат з моєї класи і вісім дитячих книжок голландською мовою від батька. За цими подарунками ми забули на якийсь час про операцію.

Увечері школа була переповнена гістьми. Подавалася їжа: солодка картопля з пареним горо-

хом та всякі ласощі. Перед початком вистави нас шестеро вишикувалось на сцені. Я в новій спідниці й зі стрічкою на чолі, Тото й інші хлопці теж мали стрічки. Завіса відслонилася, і яванська оркестра, гамелан, заграла. Ми уклонилися шанобливо до присутніх. О, моє серце билось з сповнених гордості грудях. Мені здавалося, що всі глядачі сиділи зачаровані нашим співом. Дівчата серед публіки теж спостерігали нас з затаєним захопленням: шестеро хлопців перед ними вже завтра стануть справжніми чоловіками.

Після співу ми знову вклонилися. Глядачі відповіли веселими оплесками. Завіса заслонила нас, і ми з полегшенням зідхнули.

У нашому маленькому містечку вистави давалися рідко. Через це люди зійшлися подивитися на "Козу" з усіх закутків. Простора шкільна зала, що вміщала чотири класи, була тепер переповнена.

Час від часу, коли гамелан замовкав, невеличка джазова група давала місцеву музику, або Розмарі, чи ковбойські наспіви, істанбульські пісні чи щось інше популярне.

По закінченню вистави нас плескали по плечах, підбадьорюючи до завтрашнього. Що й казати, ми такі боялися. Тієї ночі Тото співав у ліжку, аж доки, втомившись, не заснув.

Дні обрізання відбуваються в нас, як і дні народження, весілля чи всенародні, національні події. Коли в когось надходить день обрізання, чутка про це розлітається по всіх закутках містечка. Тому мати одержала подарунки харчами тощо звідусіль, здебільшого від людей, яких і не запрошували на свято. Як і під час інших святкувань, ми полягали спати пізно, а прокинулися спозаранку. Уже о пів п'ятої в нашій хаті кожен з чимось метушився. Діти, що йшли на обрізання, купалися і вбиралися в усе нове, аж до чорної мусульманської шапки і стрічки на чоло. Сестри теж повдягалися в нове. А мати взяла дорогу спідницю і вишиту блузку — подарунок від моєї тітки, що вчителювала в дівчачій школі в Р. Вона поклала зелений шалик на плечі. Батько похажав у своєму звичайному шкільному одязі: спідниця-саронг і піджак із стоячим коміром. Він завжди ходив босий, лише в хаті взував шкіряні або дерев'яні сандалі.

Наелектризовані нашим завзяттям, сусіди теж повставали спозаранку, повдягалися в нове і вирушили з нами до школи. А та школа була за яких п'ятсот метрів від нашої хати. Там уже напнули шовкову завісу — це місце для обрізання. Ми повсідалися на стільцях, що стояли рядками. Незабаром посходилися й дорослі. Деякі діти прийшли подивитися. Нарешті прибув чалак із трьома гострими бритвами, замотаними в хустину.

Один старий чоловік підійшов до нас і співчутливо сказав:

— Ви, хлопці, не бійтеся. Воно зовсім не боляче. Отак тільки защемить, наче комар укусив. Я сміявся, коли це мені робили.

Інші люди теж піддавали нам духу, але що там не кажи, серце нам завмирало від страху.

Нарешті надійшов час для церемонії. Батько й мати, що сиділи на почесному місці, підвелися й підійшли до шовкової завіси. На їхніх лицах світилася гордість.

Першим за завісу пішов батьків приймак, бо він був найстарший. Другий приймак, той що вже мав дитину, не показувався на люди цілий день.

Глядачі-діти так раптом посунули до завіси, що довелося їх стримувати.

Тепер я вже не на жарт боявся. Мені хотілося бути мусульманином, але я не міг позбутись отого страху. Коли чалак читав голосно молитву, моє серце мало не виривалося з грудей. Під звуки тих молитов мого брата-приймака вивели з-за шовкової завіси. Його хода була незграбна, лице поблідло, губи посиніли. Він ледве не падав. Його посадили на лавку. А між ногами поставили глиняну миску з попелом, куди капала кров, збігаючи з оперованого місця.

Один за одним хлопці зникали за завісою і виходили звідти непевною ходою. Нарешті — моя черга. Два чи три чоловіки схопили мене за плечі, так наче боялися, що в останню хвилину я втечу. Завели мене за завісу. Там мене вже чекав жорстокий чалак. Це таким він мені тоді здався. Мене посадовили на стілець, тримаючи мою голову лицем угору. Хтось схопив мене міцно за плечі, а чийсь старі пошерхлі руки лягли на моє чоло, щоб я не міг подивитися вниз. Під мною поставили миску з попелом. Я відчув, як мене мацали, і раптом накрутили шкірку так боляче, наче облили окропом. Тоді відрізали ту шкірку бритвою. Це й усе. Старий дід випустив моє чоло. Я побачив, як кров капала між моїми чогами.

— Ще не рухайся! — хтось попередив.

— Зажди, поки збіжить кров.

Я дивився, як вона повільно спадала в миску чорним товстим шнурком і зникала в попелі.

Останнім прийшов Тото — як наймолодший. Нас посадили рядом. Час від часу крапля крові спадала в миску. Всі присутні дивилися на нас. Підійшла мати й поцілувала мене в щоку. Вона мене дуже любила. Я заплакав. Тото теж був поцілований у щоку. Прийшов батько і похвалив нас:

— Молодці, хлопці.

Діти почали розходитися. У приміщенні шостої класи (це там нас обрізали) залишилися тільки дорослі. Поволі й вони стали зникати, вибачаючись.

Ми теж пішли. Того дня нас трактували по-королівському. Всі наші бажання виконувалися, як під команду. Батьки бідніших дітей прибули з курми й рижем.

— Ну як, Мук, — почуваш себе краще після обрізання?

— Тепер уже краще, мамо, — відповів я.

— Це ти вже справжній мусульманин, так? — запитала вона.

Її питання змусило мене задуматися. Насправді я не помічав ніяких таких змін.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СУЖ КАНАДИ

Загальні Збори Співки Українських Журналістів Канади відбудуться 28 листопада 1973 р. о год. 8-й вечора в приміщенні "Бейбі Пойнт Ладж", 343 Джейн Ст. (біля Аннет Ст.) у Торонті із таким порядком нарад:

1. Відкриття; 2. Вибір Президії; 3. Відчитання протоколу з поп. Загальних Зборів; 4. Прийняття протоколу; 5. Вибір верифікаційної і номінаційної комісії; 6. Звіти Управи; 7. Дискусія над звітами; 8. Звіт Контрольної Комісії; 9. Удільнення абсолюторії уступаючій Управі; 10. Звіт верифікаційної й номінаційної комісії; 11. Вибір нової Управи; 12. Різне; 13. Закриття Зборів.

Коли на означений час не буде потрібної кількості членів, Загальні Збори відбудуться пізніше години без огляду на кількість приєднаних. Члени Співки можуть передати свої голоси іншим членам.

Управа СУЖ Канади

НОВІ КАНАДСЬКІ ПОШТОВІ МАРКИ

17 жовтня — серія з 6-ти марок (від одного до шести центів) з портретами колишніх канадських прем'єр міністрів і 8-центовою — з портретом англійської королеви Єлисавети II;

7 листопада — серія різдвяних марок (6, 8, 10 і 15 ц.);

28 листопада — Алгонкієнські індієць (8 і 8 ц.).

— Я почуваю себе так, як почував учора й позавчора. Я, мабуть, ще не став справжнім мусульманином, — сказав я.

— Може ти не прочитав усі свої молитви? — спитала мати.

— Так ні ж, я їх усі повторюю щоразу.

— Твій дідусь колись їздив на прощу до Мекки. Може тобі теж треба поїхати туди. Може тоді ти відчуєш себе справжнім мусульманином?

— На прощу... Кораблем, мамо?

— Так, кораблем, в Арабію, — відповіла вона.

— В такому разі треба спершу стати багатим, так?

— Так, — сказала мати.

Тут мої надії стати справжнім мусульманином розвіялися. Я добре знав, що мої батьки були дуже бідні. Ми ніколи не змогли б оплатити подорож до Мекки.

— А чому батько сам не поїде до Мекки, мамо?

— Бо ми не маємо стільки грошей, Мук.

І хоч ми дуже хотіли забагатіти, надії на щось таке в нас ніколи не було. Після того, як моя рана загоїлася, я вже ніколи не хотів бути справжнім мусульманином. Злидні вбивали всі бажання в нашому містечку. Скоро і Тото і я стали знову такими ж, як і всі інші діти, яким злидні все вибивають з рук.

Переклав з індонезійської Євген ГАРАН

СПЕКА В НЬЮ-ЙОРКУ

(3 натури)

Чи знаєте ви, що таке спека в Нью-Йорку, яка триває тиждень, два або й три тижні підряд, сягаючи температури, при якій господині печуть у печах французькі тістечка з яєчних білків?

Якщо не знаєте, то дай вам, Боже, ніколи того й не знати... Від тієї спеки люди, що мешкають у будинках без охолоджувальної системи, люди порядні і абсолютно нормальні, після третьої безсонної ночі стають подібними до п'яниць із посоловілими очима або до наркоманів під свіжою дозою якогось дурману...

І ото ходить такий тип, похитуючись на розм'якхлих від спеки ногах, а коли до нього заговориш, то дивиться на тебе затуманеним поглядом, слухає, а потім питає:

— Ви щось казали?... Ну, то скажете ще раз, як спека мине, бо тепер усього не второпаш.

А один панок з нашого дому, поважна, інтелігентна людина, вже зовсім сивий, почав щовечора ходити на якісь підозрілі фільми. Вертається додому після першої години ночі якось, а я саме сиджу на ганку і спіймав його.

— Як ся маємо, пане професоре? Знову до кіна ходили?

— Та ходив...

— Ви ж і вчора, здається, були?

— Був учора і позавчора. І два дні перед тим.

Ну, думаю, не інакше, як на якісь порнографічні фільми ходить. Він, правда, самотній, хай би і швендяв, аби йому на здоров'я не шкодило.

— А... цікаві фільми, пане професоре?

— Не знаю, мені то байдуже. Зате в кінотеатрі прохолода, я дримаю, а то й сплю по два, три сеанси підряд, аж легше дихати стає після того.

Хто зна, може й правду сказав...

А скільки драм відбувається саме через ту спеку! Ось хоч би й зі мною... Повів я вранці мого песика провітритись, ходимо з ним на подвір'ї, аж тут моя сусідка — старенька, що на пенсії вже з 20 років — виходить килимок витріпати. Воно зрозуміло, що в спеку людина ходить у себе дома бо-зна в чому, а потім може забути і надвір так вийти.

Тож вийшла старенька в легенькій прозорій сорочині, такий, що вся наскрізь світиться, а під сорочиною — нічого, крім власного бабусиного тіла. І висить воно на тоненьких ніжках, ніби якесь лахміттячко... Якби ось так вийшла у двір молодичка з другого поверху, — справа інша. Я б, може, тоді і не писнув, а тут не витримав і кажу:

— Пані, чи не сором вам? Уже ж літа не ті, щоб напівголою розгулювати! Вдягайтесь, як на люди виходите!

А вона глянула на мене і посміхнулася презирливо.

— То це мені ганьба чи вам, що до старої жін-

ки під сорочку заглядаєте? Ви ліпше на себе гляньте!

Глянув я на себе... і обімлів. Це ж я, як ходив у хаті, рушничком підперезаний, то так і надвір вийшов. А рушничок маленький, та ще й набік з'їхав... Поправив я його — і тікати в будинок. А тут саме виходить з дверей ота молодичка з другого поверху. Побачила мене — і в регіт. Та такий, що їй від того сміху груди затряслися, гейби яблука на дереві під час землетрусу.

Моє помешкання — на самій горі. Кинувся я бігти нагору сходами та так швидко, що й саме кенгуру мені позаздрило б... Від незвички до такого бігу я спіткнувся і впав. Від падіння мій рушник з мене злетів і закружляв аж на перший поверх, від чого молодичка зареготала ще дужче і налякала мого пса. Той почав, як дурний, гавкати на цілу хату, сусіди повідчиняли двері, але побачили вже тільки мою спину... Влетів я у своє помешкання, сперся, задиханий, на двері і чую на сходах:

— Не інакше, як ходив у гості до Марусі, а тут її чоловік з роботи повернувся... Ох, він же йому покаже!... То хлоп здоровий — на будівлях працює!

Та мені вже було байдуже, що про мене говорили. Біль у коліні був такий, що я й кроку не міг зробити. Ще й по сьогодні ходжу, шкутильгаючи... А все через ту спеку.

Карпо КРОПИВА

ДОТАЦІЯ ОСЕРЕДКОВІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Манітобський уряд видав Осередкові української культури й освіти дотацію в сумі \$25.000 на купівлю будинку. Міністер культури Л. Дежарден, вручаючи 2 травня чек заступникові голови дирекції В. Климкову, сказав, що провінційний уряд свідомий того, яку велику культурну працю виконує Осередок серед українського і не-українського суспільства в Канаді. Зокрема у Вінніпегу завдяки Осередкові сотки школярів з державних шкіл та численні туристи з різних країн світу мали можливість збагатити свої знання, відвідуючи Осередок та знайомлячись з українською культурою. Міністер вибачився за таку скромну дотацію на таку велику ціль і висловив переконання, що українська громадськість, яка так дорожить і так береже свої культурні надбання, напевно в скорому часі постарається зібрати між собою решту потрібних фондів.

Будинок має коштувати \$60.000. Є всі підстави сподіватися, що слова міністра Дежардена здійсняться.

ТАК МИ КРИТИКУЄМО

(Декілька зауваг до статті п. В. Давиденка "І знову Винниченко...")

Від редакції. Перший примірник машинопису цієї статті, як нам відомо, був надісланий до газети "Свобода", де друкувалася Давиденкова стаття, на яку тут професор Гр. Костюк відповідає, даючи кваліфікований, хоч і вимушений, коментар, але незалежно від того, надрукують цей коментар у "Свободі" чи ні, ми вважаємо за потрібне дати "Так ми критикуємо!" в нашому журналі, бож основна стаття, навколо якої тут іде дискусія, — надрукована в "Нових днях" за травень і червень ц.р.

Ми певні, що читачі наші, як і читачі "Свободи", з користю для себе прочитають цю статтю-коментар Гр. Костюка, зроблять належні й логічні висновки та погодяться з нами, що треба було надрукувати тут відповідь Гр. Костюка на Давиденкову неfortunну писанину.

У "Свободі" за 8 і 9 липня та 10, 11 і 14 серпня цього року опублікована стаття пана В. Давиденка "І знову Винниченко..." Це відповідь на мою статтю "Як ми критикуємо?", що була друкована в місячнику "Нові дні" за травень і червень 1973 року й одночасно в тижневику "Українські вісті" в Новому Ульмі (Німеччина) за 20, 27 травня і 3 червня 1973 р.

Мені прикре тільки те, що читачі "Свободи" здебільшого, мабуть, не читали моєї статті, а через те й не зможуть скласти собі власної думки про дискутовану тему. Тому моє прохання до всіх читачів, а зокрема до тих, що вміють самостійно думати і люблять добиратися до джерел, знайти все ж таки вказані вище числа "Нових днів", чи "Українських вістей", прочитати мою статтю й порівняти з тим, що писав у своїй відповіді п. В. Давиденко і що пишу тепер я у цих своїх коментарях. Які висновки зробить з цього читач, це вже виключно його справа.

У моїй статті "Як ми критикуємо?", на тлі сучасної, з одного боку, офіційно-урядової партійної, а з другого, — опозиційної (дисидентської) критики Винниченка в Україні, і на матеріалах еміграційних противників Винниченка, що їх найможливіше репрезентують статті В. Давиденка, я спробував поставити на обговорення кілька історико-літературних проблем, пов'язаних з життям і творчістю В. Винниченка. Крім того, я спробував, спираючись на документи, прокоментувати три головних закиди, що їх поставив п. Давиденко Винниченкові:

1) Ставлення Винниченка до українського війська;

2) Форма і характер Винниченкового радянськості 1920 р. і

3) Винниченко та паризький процес над убивником С. Петлюри Шварцбартом.

Ці коментарі я зробив з виразним застереженням: порушені питання є такої історично-суспільної ваги, що їх не можна тепер, коли минуло понад 50 років від цих подій, ставити поверхово в полемічній газетній статті. Вони вже давно належать до тих питань нашої історії, що їх треба з'ясувати об'єктивно і спокійно, на підставі безсумнівних, перевірених документів. Тільки такий спосіб речевої дискусії може тепер мати місце.

Одночасно я стверджував, що це об'єктивне вивчення політичної біографії Винниченка потрібне й корисне взагалі, але воно в жодній мірі не може грати якоїсь вирішальної ролі в оцінці літературно-мистецької спадщини його. Бо згідно з кращими традиціями історико-літературної науки і критики, зокрема західно-європейської, місце і вагу письменника в житті народу визначають не ті чи інші його політичні поступовання чи принагідні заяви та деклярації, а його літературно-мистецькі твори. Так є в усіх культурних державних народів. Так мусило б бути і в нас. Лише в сучасній, опанованій комуністичною диктатурою Україні якраз навпаки. Не мистецькі твори, а моменти політичної біографії визначають оцінку, місце і значення письменника в історії літератури і народу. Я застерігав, щоб цей необ'єктивний, ненауковий, пройнятий партійною нетерпимістю принцип оцінки літератури, що його культивує комуністична диктатура на нашій батьківщині, ми не запозичали й не переносили в наше літературне життя у вільному світі.

Але ця частина моєї статті була не основна. Основним наставленням статті було вказати на ті невідповідні форми критики, що їх застосовував пан В. Давиденко в своїх статтях про Винниченка. Я звернув увагу на голу публіцистичність ("вульгарний соціологізм") Давиденкової аналізи мистецьких творів, на його неfortunну спробу оцінити і засудити твір, прочитавши менше половини і не знаючи цілої фабули його. Я зауважив був багато моментів поверховості, неухважності, просто кричущої плутанини імен дійових осіб, імен авторів, назв творів, нехтування джерелами, на довільне висмикування слів і потрібних йому шматків речення з контексту і без належних посилань та багато інших випадків порушення основних етично-фахових вимог літературної критики. Я звертав на це увагу автора з надією, що в наступних своїх критичних справах він буде уважніший і відповідальніший.

Але у своїй довжелезній відповіді (аж у 5 числах "Свободи"!) п. В. Давиденко не тільки не спромігся переконливо заперечити чи пояснити

мої критичні зауваги на його писання, а навіть навіпаки, ще поглибив усі свої хиби і продемонстрував їх як свої принципи і чесноти. Придивіться тепер ближче хоч до деяких з цих його "принципів" і "чеснот".

1) В. Давиденко в основному зосередив усю свою увагу на деяких моментах з політичної біографії В. Винниченка. Це звичайно найлегше. Бо за 50 років численні його противники і вороги наговорили силу-силенну злосливих, дуже суб'єктивних, спертих на партійні, світоглядні і психологічні розходження, припущення, а то й вигадки та обвинувачення, висловлені в полемічному запалі й у бажанні за всяку ціну принизити й "рознести" свого недавно високопоставленого супротивника. В. Давиденко щедро цитує Винниченкову публіцистично-мемуарну працю "Відродження нації", видання початку 1920 року. Але майже кожна цитата, коли її прочитати в незфальшованому тексті книги, звучить переважно не в тому сенсі, як її намагається, механічно виврававши з тексту, представити п. Давиденко. Я вже говорив вище, що дискусія на ті чи інші моменти з політичної біографії В. Винниченка потрібна, але вона повинна бути спокійна, речева, сперта на критично-перевірені, а не на будь-які, матеріали й документи. Всього цього в статті п. В. Давиденка бракує. Тому й дискусія на цю тему з ним далі не може відбуватися.

2) В. Давиденко сугерує читачам думку, нібито ті, що вивчають винниченкову спадщину і позитивно та спокійно пишуть про неї, намагаються "реабілітувати його як політичного діяча". Це не відповідає правді насамперед тому, що В. Винниченко жодної реабілітації не потребує. Ні тут, на еміграції, ні там, у підрадянській Україні. Він був, є і залишиться назавжди в нашій історії таким, яким він був, в усій своїй складній, суперечливій і активно-творчій індивідуальності. Без прикрашування і без очорнювання. Ті, що вивчають тепер спадщину Винниченка, не мають наміру ані реабілітувати, ані засуджувати його. Вони хочуть лише *sine ira et studio* — без гніву й упередження об'єктивно і джерельно вивчити факти і зрозуміти всю складність і суперечливість особи Винниченка та доби, в яку він діяв та яку творив. І тільки.

3) Натяк п. В. Давиденка, що для реабілітації Винниченка я "спустив директиви" до членів якогось нібито "лівого крила своєї партії" я кваліфікую як виразну демагогію, розраховану на наївних чи зловорожих людей. Відповідати на такий наклеп вважаю за нижче моєї гідності.

4) В. Давиденко пише:

"Детективний роман "Поклади золота" п. Г. Костюк готов ввести в світову літературу і закидає Давиденкові "хапливість і неувагу", "прикрі помилки" у розгляді цього роману. Отак, мовляв, В. Давиденко переплутав, що події в тім романі відбуваються "не на тлі 1936-38 років, а на тлі життя СРСР після другої світової війни — 1948-50 років".

Тут В. Давиденко виступає не просто плута-

ником, а подвійним плутаником. Мої слова, які він тут подає, стосуються не "Покладів золота", а "Слово за тобою, Сталіне!". Дальший Давиденків висновок, який він робить з цієї плутанини, я знову вважаю звичайною, негідною навіть уваги демагогією.

5) Мій ще дуже скромний закид, що п. Давиденко в розгляді мистецьких творів користується давно вже скомпромітованою вульгарно-соціологічною методою, він спробував заперечити тим, що для чогось процитував визначення цієї методи в радянському "Словнику літературознавчих термінів" В. Лесина і О. Пулинця. Для мене ця цитата була непотрібна. Я знаю про цю методику і цю методику не менше, ніж подав про неї мій колишній колега в Луганському педінституті проф. Олександр Пулинець у своєму словнику. Але коли пан Давиденко цієї цитатою хотів "просвітити" своїх читачів, то мусів би поважати їх і принаймні сумлінно подати цитату. Та Давиденко не був би самим собою, коли б він так зробив. Він цитує О. Пулинця:

"Ворожий марксизмові, вульгарний соціологізм лицемірно оголошує себе марксистською теорією".

Насправді ж у словнику ця цитата звучить так:

"Ворожий марксизмові вульгарний соціологізм лицемірно оголошує себе марксистською теорією"¹⁾ (обидва підкреслення мої — Г. К.).

Заміна слова *оголошує* на *обмежує* кардинально міняє сенс цитати. І хоч це вигідно для пана Давиденка, але фальшивка ніколи не може бути виграшним аргументом.

6) Не знайшовши доказів, що Винниченко виступав як свідок Шварцбарта на паризькому процесі (бо таких доказів у природі не існує), всупереч ясній заяві Винниченка, що він "на суді зовсім ніяк не виступав" і що якби був виступав, то виступив би "проти Шварцбарта", всупереч цитованого мною пляну свідчення, якого Винниченко намалював собі ще перед початком процесу (а не "пізніше"... "виправдання перед нащадками", як знову ж таки безпідставно твердить Давиденко), не дивлячись на те, що в жодному офіційному документі з процесу ніде не значиться імені Винниченка, як свідка будь-кого, пан Давиденко, всупереч усьому, пробує таки ще кинути тінь на Винниченка, як свідка Шварцбарта. Для цього він вдається до цитування з книжки "Документи судової помилки", укладеної ніби на підставі окремих стенограм і статей з "Тризуба", виданої в Парижі 1958 р. Звідси він цитує таке:

"Прокурор зазначає, що під час проскурівського погрому С. Петлюра не був головою Директорії, тільки звичайним її членом і мав над собою Президента (Винниченка — В. Д.).

— Який є свідком адвоката Тореза, — додає Камінчі, адвокат цивільної оборони".

Отут то і "заритий собака" в аргументації й

¹⁾ Див. В. Лесин і О. Пулинець. "Словник літературознавчих термінів", Київ, 1965, стор. 353.

тенденційних сугестіях пана Давиденка. Йому треба було, щоб на сцену вийшов адвокат Торез з провокаційним додатком Камінчі, що його (Тореза) свідком нібито є Винниченко. Сам Давиденко вже цього прямо не твердить. Він, сховавшись за спину Камінчі, тільки поспішає авторитетно пояснити, хто ж то такий адвокат Торез, що його свідком "був" Винниченко? І тут же в примітці каже:

"Моріс Торез (1900) з 1924 р. — член ЦК, а з 1925 р. — член Політбюра Французької компартії. Під час гітлерівської окупації, ... втік до СРСР, де перебував до 1944 року."

І все це цитується з однією метою: ось, мовляв, дивіться з ким пактував Винниченко. Трудно припускати, щоб пан Давиденко не знав, що адвокат Шварцбарта був не оцей "член ЦК і член Політбюра", не генеральний секретар французької компартії та відомий на Заході агент Сталіна *Моріс Торез*, а звичайний собі професійний адвокат *Анрі Торез*, що за добрий гононар, скориставшись з недосконало організованої української сторони, виконав те, що було потрібно його підзахисному. Хоч ця нерозумна версія про адвоката Тореза, як секретаря французької компартії, гуляє давно серед української еміграції (а що тільки серед неї не гуляє?), проте, все ж таки, політично грамотні українські публіцисти знають, що це звичайна "качка" і її вони ніколи не використовують. Пан Давиденко відважився її використати. Він, очевидно, розраховував, що на таку "дрібницю" ніхто не зверне уваги. Але помилився й тут. На цю зумисно тенденційну фальшивку відразу zareагував наш відомий мистець і вчений С. Гординський. Листом до редакції "Свободи" (за 16 серпня 1973 р., стор. 2, "Два Торези") він вніс ясні корективи. Я до них не маю нічого додати.

7) В. Давиденко далі пише:

"З вибраних В. Давиденком із "Покладів золота" кількох неграмотно написаних речень... п. Г. Костюк навів чомусь тільки два. І навів невдало."

Вдало чи невдало я навів вибрані приклади з статті п. В. Давиденка, про те хай судять ті читачі, що уважно прочитають те місце в моїй статті. Звідти вони довідаються, що навів я не два, а багато більше прикладів, і що навівши ці приклади, я показав, як В. Давиденко безцеремонно висмикує з тексту цитати і не тільки ігнорує справжній їх сенс у контексті, але й фальшує, підробляє на свою потребу (напр. речення: "заважати комусь проходити" та інш.) і видає ці фальшивки за тексти Винниченка. Те, що В. Давиденко, викручуючись, каже, нібито я не зрозумів його трактування слова *фарба* — *колір*, не переконливе. Бо так саме зрозумів його не тільки я, а й інший критик (див. В. Чапленко. *Останній "Винниченківський" роман В. Винниченка, "Нові дні"*, січень, 1973). Але найголовніше, демонструючи знову своє "правильне" розуміння цього слова у спотвореній ним цитаті, п. Давиденко ще раз показав, що він таки не розуміє метафоричної мови в мистецькій літературі.

3 літопису друкованого слова

"Нелегко лежить етнічним меншинам, тим часом як дві засновчі нації мішають їхні перетопні горшки" (*melting pots*)

Під таким заголовком — "шапкою" через усю широчінь сторінки газета "The Montreal Star" за 12 травня 1973 р. вмістила цілосторінкову статтю провідного українсько-канадського публіциста Романа Рахманного. Також на всю широчінь сторінки — фотомонтаж облич і постатей української молодечої балетно-музичної групи.

Загально-теоретична теза статті: "льояльність громадянина уможливорюється визнанням його особистої гідності, включно з його рідною (предківською) мовою і культурою." Виходячи з цієї слушної засади, автор формулює практичну українсько-канадську пропозицію:

"Ставте за мету льояльність через особисту гідність, визнавайте і уможливлюйте йому висловити його культурне зерно — і ви будете зміцнювати конфедеративну державу успішніше, ніж будь-якою іншою політикою."

Інакше кажучи, автор вимагає логічно-послідовного другого кроку: від доконуваного переходу на двомовність іти далі — до багатомовності, до визнання мов усіх канадців усіх "етнічних" походжень. В політиці ніщо не дається даром — треба вибороти. Як французи виборили політичне визнання двомовності, так інші "третьомовні національності" виборюють багатомовність.

Одночасно 3-го травня 1973 р. монреальська "The Gazette" помістила статтю Романа Рахманного "Утиски в Україні", про русифікацію і боротьбу там з нею. Рахманний систематично пише до англomовної і франкомовної преси, воюючи за "українську присутність у світі". Про українські справи в Канаді він друкує англійською мовою не вперше. Може колись пощастить йому видати англ. мовою книжку про насущні проблеми українців-канадців. Вітаючи з досягненням, бажаємо більше успіхів.

Юр. Л.

8) Щоб ще чимось "допекти" мені, п. В. Давиденко викопав з якоїсь моєї давньої статті цитату з першої пісні до "Чотирьох шабель" Юрія Яновського й переможно заявляє: недогляд. Костюк цитує "Чудесні дива ходять по морях", а повинно бути "Чудесні дива бродять по морях". Не знаю, на що спирає пан Давиденко свою версію. Він про це дипломатично промовчав. Але передо мною лежать три різні видання "Чотирьох шабель": 1) Празьке видання в-ва "Колос", 1941 рік, 2) Вінніпезьке видання "Нового шляху", 1951 р., і 3) Юрій Лавріненко. *Розстріляне відродження*. Антологія 1917-1933, де вміщено саме перший розділ з "Чотирьох шабель", 1959 р. В усіх цих трьох виданнях читаю: "Чудесні дива ходять по морях". Отже я не вигадувал і не перекручував тексту Яновського. Я взяв його дослівно з доступних мені видань. Але постає питання: для чого було п. Давиденкові вдаватися до такого нічим необгрутованого зауваження на

мою адресу? Психологічно зрозуміло: не тільки, мовляв, я, Давиденко, маю недогляди, але й ти, Костюк, також. Я не хотів би, щоб читачі зрозуміли мене хибно. Помилатися — річ людська. І в моїх більших чи менших працях часто трапляються недогляди. Я їх сам згодом виловлюю та вдячний всім, хто вкаже мені на помилку, якої я сам не зауважив. Але, я сподіваюся, вдумливим читачам ясно, що ті Давиденкові недогляди, на які я вказував у попередній статті і вказую тут, є щось набагато гірше за звичайні недогляди чи помилки літератора. У цьому й уся суть.

9) На закінчення ще два приклади з "критичних умілостей" пана В. Давиденка. Наговоривши про Винниченка-письменника що хотів і як хотів, пан Давиденко вирішує на закінчення ще раз кинути тінь на останній роман В. Винниченка — "Слово за тобою, Сталіне!" Для цього він відважується (а ми вже бачили, що такої "відваги" йому не бракує) на нечувану, з погляду журналістичної етики, річ: він підробляє саму назву роману! У другій частині його статті читаємо, що роман Винниченка називається "Слово за тобою т о в а р и ш у, Сталіне!" Спочатку я думав, що це поганенький жарт і що автор пізніше якось пояснить читачам, чому і для чого він стругнув таку штуку? Але, ні. До кінця ніде ні словом про цей нечуваний факт. Мовляв, хай читач так і сприймає ту назву і, звичайно, тікає від того роману. Питаю: кому це потрібно? Якими етичними критеріями керувався пан Давиденко, йдучи на такий вчинок? І де та в кого вчився він такого способу "критики"?

Це щодо Винниченка. Але пан Давиденко односторонньо в меншій мірі цілить і в мою особу. Щоб принизити мене і поставити в смішне становище, він уже в першій частині своєї статті "бере бика за роги" і цитує з моєї статті таке:

"Ім (тобто Давиденковим статтям — Г. К.) забракло не тільки об'єктивності, але й елементарної солідарності".

Статтям... забракло солідарності? Прочитавши цю нісенітницю, я отетерів. Ну, думаю, мій опонент використав звичайного "друкарського чортика", щоб мене осмішити. І хоч за такі помилки друкарні не відповідає автор, і хоч це неетично з журналістичного боку використовувати явні друкарські помилки проти свого опонента, але нема ради. Помилка є помилка. Беру відразу копію оригіналу своєї статті й читаю:

"Ім забракло не тільки об'єктивності, але й елементарної солідності, яка зобов'язує кожного, хто береться за критичне чи журналістичне перо".

Беру журнал "Нові дні" за травень і на стор. 12-й читаю відповідне місце. Стверджую, що коректор "Нових днів" помилки не зробив. Але в чому ж річ? Адже ж пан Давиденко вказує, що цитує з "Нових днів"? Та беру ще для контролю "Українські вісті" за 20 травня і на стор. 3-й читаю те саме. Нісенітниця, яку цитує пан Давиденко, і тут нема. То що ж це таке? Може, це звичайна описка мого опонента? Цей викрут став би йому в пригоді, якби після цієї спотвореної моєї цитати пан Давиденко поставив крапку. Але

Починаючи з 1971 року, ЮНЕСКО виконує програму дослідження культур слов'янських народів, у якій особливу увагу приділено сучасним аспектам, а також ролі різних народів у становленні слов'янської культури.

В роботі беруть участь російські, білоруські, болгарські, польські, чехо-словацькі, українські та югославські вчені, а також учені з деяких західноєвропейських країн.

У рамках цієї програми інтенсивно популяризується слов'янська культура та зміцнюються міжнародні зв'язки вчених, розширюється дослідницька діяльність з історії культури, літератури й мистецтва слов'янських народів.

Важливим заходом став симпозіум на тему "Туманістичне й суспільне значення слов'янських літератур", що відбувся у Варшаві восени 1972 р. В ньому взяли участь вчені 24 країн.

У 1973 р. вивчатимуться, зокрема, такі теми: "Слов'янські культури і процес формування націй (XVIII-XIX ст.)", "Слов'янські культури в розвитку світової культури в XX ст.", "Сучасні проблеми слов'янських культур" та ін.

Планується серія нарисів "Видатні діячі слов'янської культури", видання яких почнеться 1973 р., а також альбом слов'янського мистецтва й документальний кінофільм, присвячений культурі цих країн.

Він цього не зробив. Навпаки, він злорадно вхопився за цю нісенітницю і тут же в дужках її коментує так:

"(з ким солідарності, і якою то, цікава річ, буває неелементарна солідарність? — В. Д.), що зобов'язує кожного, хто береться за критичне чи публіцистичне перо".

Отак ми критикуємо і полемізуємо. Що ж про це можна сказати? Який зробити висновок? Висновок ясний: пан Давиденко свідомо зфальшував мою цитату і тут же до цього свого фальсифікату додав коментар, який мав завдання мене осмішити. Як цей вчинок можна кваліфікувати? Залишаю це зробити моїм читачам. Скажу тільки: більше як сорок років я працюю в українській літературній критиці й публіцистиці. За цей будь-що не малий час мені доводилось сперечатись, полемізувати з багатьма більшими й меншими журналістами, літераторами, публіцистами, вченими й політиками, але такого опонента я зустрічаю вперше.

Коли в своїй статті "Як ми критикуємо?" я ще вважав, що писанням п. В. Давиденка бракує "не тільки об'єктивності, але й елементарної солідності", то тепер я переконався, що їм бракує чогось набагато важливішого: їм бракує зобов'язуючих етичних норм і пошани до читачів. Чи ж можна з таким опонентом вести будь-яку дискусію? Очевидаючи, ні. Тому, кінчаючи цей свій вимушений коментар, заявляю: надалі я не відповідатиму на жодні писання пана Давиденка. Читачів прошу мати це на увазі.

Професор Юрій Шевельов у Мічиганських університетах

Нещодавно наша преса повідомляла про виступ професора Юрія Шевельова з доповіддю в Українському вільному університеті в Мюнхені, а з інших пресових джерел відомо було про його ж виступ і також з науковою доповіддю в Віденському університеті. А ось у другій половині вересня професор Ю. В. Шевельов (Шерех) — уже в районі м. Детройту з науковими доповідями в двох мічиганських університетах, де виступ його був віддавна запланований і довго очікуваний, а саме — в Оклендському (розташований цей новий університет між Понтіяком і Рочестером мічиганським) і Мічиганському (м. Анн Арбор).

Як більшість наших читачів знає, професор Шевельов від 1954 року працює в Колумбійському університеті в Нью-Йорку, де викладає славистичні дисципліни — слов'янське порівняльне мовознавство та філологію, зокрема історію різних слов'янських мов включно з українською й білоруською.

Як одного з визначних славистів — лінгвіста і філолога — його досить часто запрошують до себе на консультації і наукові виступи університети Америки, Канади, країн Західної Європи.

Пів року тому запросив його і Оклендський університет, у якому й відбувся 24-го вересня його науковий виступ з доповіддю на тему: "Слов'янські літературні мови: закономірності і парадокси в їх творенні й розвитку". Послухати його лекцію прийшли не тільки професори й студенти цього університету, а й приїхали професори та

студенти з інших мічиганських університетів — Вейн-стейт університету (Детройт), Мічиганського (Анн Арбор); прибули на його лекцію до університету й інші високоосвічені та культурні люди з Детройту й околиць — така бо нагода не повторюється часто.

У творенні зокрема новітньої української літературної мови доповідач підкреслив її зв'язок з добою романтизму і її рух "знизу вгору", від селянського діалекту до поезії і лише далі до граматики і до політичного руху.

Довідавшись про приїзд професора Шевельова до Оклендського університету, запросив його до себе і Мічиганський університет (Анн Арбор), де й виступив наш учений 25-го вересня з лекцією на іншу вже тему: "Як можна побачити весь світ в одній піщині". Слухати виступ професора Шевельова в Мічиганському університеті (Анн Арбор) прийшли професори, студенти — переважно аспіранти і докторанти, а також прибули й гості з сусідніх університетів.

У цій доповіді — в Мічиганському університеті — професор Шевельов говорив про потребу уваги до часом, здавалося б дрібних деталей у старовинному тексті, що можуть вести до цікавих узагальнень і подеколи навіть важливих відкриттів.

Правильно роблять американські й канадські університети, практикуючи в себе наукові доповіді учених славистів такого мірила: від таких виступів багато користи не тільки для славистики, а й для престижу самих університетів. Д. К.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Ділимося сумною вісткою зі всім українським громадянством, що в місті Брізбені, Австралія, 23-го травня ц.р. помер від серцевої недуги на 67-му році життя

ІНЖ. ОЛЕКСАНДЕР ЄРЕМІЄНКО

залишивши горем прибитих дружину Марію і сина лікаря Ігоря з родиною. О. Єремієнко народився 14-го серпня 1906-го року в місті Василькові на Київщині. За "соціальне походження" та участь батька у визвольній боротьбі був увесь час переслідуваний. З великими труднощами "втиснувся" до Київського Інституту народнього господарства, який закінчив у 1929 році з дипломом інженера-економіста.

До останнього дня свого життя Покійний був невтомним громадським та церковним діячем.

Під час поминального обіду після поховання, яке відбулося 26-го травня, проведено збірку на українську пресу, яку покійний любив і шанував. Із зібраних грошей на журнал "Нові Дні" було виділено 19.50 австралійських доларів.

З доручення рідних покійного

В. КАЛКАТИНО

УВАГА!

УВАГА!

ЧИТАЧІ В ТОРОНТО
ЗАМОВЛЯЙТЕ ОПАЛОВУ ОЛИВУ
В УКРАЇНСЬКІЙ ФІРМІ

**ALASKA FUEL
LIMITED**

425 Jane Street — Toronto 9

Нашим клієнтам безплатно чистимо печі
й гарантуємо безплатну цілорічну обслуговування
печей.

НАШ ТЕЛЕФОН: 766-3040

ЧИ ВИ ВЖЕ НАДІСЛАЛИ ПОЖЕРТВУ НА
ПРЕСФОНД СВОГО ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"?

НАЙНОВІШІ ВИДАННЯ

МОВОЗНАВСТВО

Теоретичні проблеми лінгвістичної стилістики. Київ, "Наукова думка", 1972. 194 стор. Відп. редактор Г. П. Іжакевич. Тираж 800.

У збірнику висвітлюються проблеми методології дослідження стилістики мови й мовлення, принципи дослідження стилістики на різних мовних рівнях (лексично-фразеологічному, морфологічному, синтаксичному), питання порівняльної стилістики східнослов'янських мов, стилізації в перекладі, співвідношення стильової норми з нормою загальномовною, категорія естетичного в стилістиці тощо.

М. М. Кожина. До основ функціональної стилістики. Г. П. Іжакевич. Взаємодія стилістики мови і стилістики мовлення. — В. С. Перебийніс. Методи дослідження стилістики мови і стилістики мовлення. — П. Д. Тимошенко. Фонетичні і морфологічні особливості стильових різновидів української літературної мови. — Л. І. Недбайло. Стилістичні функції морфологічних одиниць. — К. М. Тищенко. Складокількість як критерій зіставностилістичної типології. С. Я. Єрмоленко. Про вживання понять "стильовий" і "стилістичний". — Т. К. Молодіт. Метафоризація термінів. — А. В. Лагутіна. Стилістично-естетичні критерії добору слова. — О. М. Кодин. Принципи стилістичної диференціації фразеологізмів. — В. В. Коптілов. Стилізація в перекладі.

Взаємовплив слов'янських мов і літератур. (До VII Міжнародного з'їзду славистів). Київ, Вид. Київського ун-ту, 1972. 204 стор. Відп. ред. В. І. Масальський. Тираж 1240.

Книга містить праці членів катедри слов'янської філології Київського університету, а також деяких закордонних мовознавців, які висвітлювали проблеми взаємовпливу слов'янських мов і літератур на основі марксистсько-ленінської методології. Розглянуто найважливіші напрямки сучасних наукових пошуків у радянській лінгвістиці, а також питання мовної практики.

В. І. Масальський. Теоретичне висвітлення проблеми слова і мовної практики на основі вчення марксизму-ленізму. — В. І. Масальський. До питання про лексичні паралелі в слов'янських мовах на матеріалі славистичних досліджень. — Л. С. Гончаренко. Про основні процеси розвитку науково-технічної лексики слов'янських мов. — Микола Затовкянук (Прага). До теоретичних основ взаємодії мов. — Станіслав Урбанчик (Краків). Контакти польської мови з іншими слов'янськими мовами. — Е. А. Новикова. О некоторых взаимозаменяемых способах временного оформления дополнительных и подлежащих придаточных предложений в русском, украинском и польском языках. В. И. Масальский. Вопросы теории и практики анализа синтаксиса художественного

произведения. В. И. Масальский. Ленинское слово в действии. — В. К. Житник. Три студії про Антоніна Сову. — С. В. Семчинський. Слов'янські семантичні впливи на молдавську лексику. — С. Й. Левінська. Із спостережень над творчістю Єжи Путрамента. — Ендри Иглои. (Добрецен). Древняя русская литература в Венгрии. — Тадеуш Буйницький. (Краків). Идеология и поэтика (образ революции в пролетарской поэзии).

Праці XII Республіканської діалектологічної наради. Київ, "Наукова думка", 1971. 466 стор. відп. ред. Ф. Т. Жилко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Тираж 800.

У збірнику вміщено доповіді та повідомлення учасників XII Республіканської діалектологічної наради, яка відбулася в Києві 21-23 квітня 1965 року. Збірник може стати в пригоді славистам, історикам, етнографам, фольклористам та іншим фахівцям. Він поділяється на сім циклів.

У працях першого циклу розглядаються теоретичні і практичні питання лінгвогеографічного вивчення новостворених і деяких околишніх говорів української мови, укладання атласу лексики української мови, розмежування наддністрянських і волинсько-поліських говорів, спільні проблеми лінгвогеографії та акцентології в пляні міжмовних контактів, а також питання мови і мовлення в діалектах і діалектології.

Праці другого циклу присвячені характеристичні явища вокалізму і консонантизму багатьох говорів української мови та історії акцентуації форм типу *дві руки/дві руці*.

У працях наступних циклів висвітлюються явища словозміни і словотвору, синтакси, лексики, семантики, лексикології, лексикографії і фразеології діалектів української мови.

Окремо розглядаються питання історичної діалектології, міжмовних контрактів і паралель.

Ф. Т. Жилко (Ін-т мовознавства АН УРСР). Про лінгвістичне дослідження новостворених говорів української мови. — Й. О. Дзендзелівський (Ужгородський ун-т). Лексичний атлас української мови (ЛАУМ). — М. Павлик. (Букарештський ун-т) і І. Робчук (Ін-т Академії Рум. СР) Регіональний атлас українських говірок Румунії. — Г. Ф. Шило (Дрогобицький педінст.). Проблема розмежування наддністрянських і західно-поліських говорів. — І. Варченко (Ін-т мовознавства АН УРСР). Міжмовні акцентуаційні контакти і лінгвогеографія. — І. І. Ковалик. (Львівський ун-т). Про мову і мовлення в діалектах і діалектології. — А. М. Залеський (Ін-т суспільних наук АН УРСР). Деякі явища вокалізму покутських говірок з погляду фонології. — Т. В. Попова (Ін-т слов'янознавства АН СРСР). Вокалізм однієї гуцульської говірки (До питання про методику фонологічного запису). — Т. В. Назарова. (Ін-т мовознавства АН УРСР). З во-

калізму брестського арсеналу. — С. М. Толстай (Ін-т слов'янознавства АН СРСР). Про принципи організації ненаголошеного вокалізму в говорах з оканням. — С. Ф. Довгопол. (Ін-т мовознавства АН УРСР). З особливостей вокалізму єйсько-надазовських говірок. — М. Павлюк і І. Робчук. Фонологічні системи українських говірок Румунії. — А. А. Бурячок. (Ін-т мовознавства АН УРСР). Одзвінчення глухих приголосних перед сонантами та між голосними в говорах української мови. — В. Г. Складенко. (Ін-т мовознавства АН УРСР). З історії акцентуації українських форм називного-знахідного відмінків двоїни іменників типу *рука*. — В. П. Дроздовський (Одеський ун-т). Про деякі фонетично-морфологічні явища, пов'язані з граматичною аналогією (На матеріалі українських південнобесарабських говірок). — І. Г. Матвіяс. (Ін-т мовознавства АН УРСР). Форми іменників III відміни в українській мові. — І. Й. Ощипко. (Львівський ун-т). Система словозміни іменників у бойківському говорі. — І. Т. Вальченко. (Таганрозський педінститут, РРФСР). Давальний відмінок множини з значенням орудного в українських говорах. — С. П. Бевзенко. (Одеський ун-т). До походження флексії *-е* в іменниках типу *зілля* в південно-західних діалектах. — М. І. Сюсько (Ужгородський ун-т). Іменники називного іменника множини на *-ове* в закарпатських говорах. — Л. М. Григірчук. (Ін-т суспільних наук АН УРСР). Закінчення *-ий* родового відмінка множини іменників чоловічого та жіночого родів. — В. Т. Горбачук. (Вінницький педінститут). Назви жителів за місцем мешкання або походження (На матеріалі говірок Вінниччини). — Н. П. Прилипко (Київський педінститут). Називний відмінок однини прикметників чоловічого роду в говорах української мови. — В. О. Горпинич. (Глухівський педінститут). Територіально-діалектичні особливості словотвору відтопонімічних прикметників в українській мові. — Т. М. Возний. (Львівський ун-т). Семантно-словотворча структура дієслів у бойківському говорі. — М. М. Онишкевич (Ін-т суспільних наук АН УРСР). Категорія роду і числа числівників *два* — *чотири* в західній частині говорів української мови. — В. В. Німчук (Ін-т мовознавства АН УРСР). Словотвір прислівників іменникового (без прийменників) походження в закарпатських говірках. — К. Ф. Герман (Чернівецький ун-т). Особливості складного речення в буковинських говірках. — Н. П. Федоренко. (Краснодарський педінститут РРФСР). Просте речення в кубанських говорах. — В. С. Ващенко. (Дніпропетровський ун-т). Про зникання старого в лексиці говорів Наддніпрянщини. — К. С. Баценко (Кам'янець-Подільський педінститут). Про назви деяких побутових реалій у говорах Хмельниччини. — Т. П. Заворотна (Ужгородський ун-т). Побутова і технічна лексика в українських наддунайських говірках. — Г. П. Клепикова (Ін-т слов'янознавства АН СРСР). Про вивчення скотарської термінології в підкарпатських говорах. — Я. В. Закревська (Ін-т суспільних наук АН УРСР). Шляхи дослідження

народних назв рослин. — О. П. Руцо (Ін-т мовознавства АН БРСР). Про лексичні особливості поліських говірок (На матеріалах "Діалектологічного атласа беларуской мови"). — В. О. Купрієнко (Мозирський педінститут БРСР). До вивчення лексики народних промислів. — Л. А. Лисиченко (Харківський ун-т). Архаїчні назви одягу в східнослов'янських говірках. — К. Ф. Ілляна (Краснодарський педінститут, РРФСР). Про семантичні зміни в кубанських говірках. — Є. Ф. Тарасенкова (Краснодарський педінститут, РРФСР). До російсько-українських лексичних контактів у говорах Кубані. — Г. В. Денисевич (Курський педінститут РРФСР). Лексичні українізми в південноросійських курських говірках. — А. М. Пашківський (Балашовський педінститут РРФСР). З місцевої лексики українських говірок Балашовщини. — І. Г. Матвіяс (Ін-т мовознавства АН УРСР). Лексичні ареали південно-східного наріччя (За матеріалами Атласу української мови). — П. П. Чучка (Ужгородський ун-т). Антропонімія Закарпаття і міграція населення в українських Карпатах. — М. А. Грицак (Ужгородський ун-т). Принципи пояснення значень реєстрових слів у "Словнику українських говорів Закарпатської області". — Т. С. Янкова (Гомельський педінститут БРСР). Із спостережень над перехідними говірками між українською та білоруською мовами (За матеріалами фразеології). — Е. С. Жарикова (Краснодарський педінститут РРФСР). З лексично-фразеологічних особливостей кубанських говорів. — П. Д. Тимошенко (Київський ун-т). Із спостережень над мовою описів українських замків 1552 р. — І. М. Керницький (Ін-т суспільних наук АН УРСР). Деякі морфологічні особливості бойківських і лемківських говірок за пам'ятками XVI-XVII ст. — Л. П. Бова (Ковальчук) (Сумський педінститут). Деякі діалектні явища синтакси "Перестороги". — Л. Терещенко (Одеський ун-т). Лексичні особливості південноподільських говірок за етнографічними матеріалами XIX — початку XX ст. — Б. Кобилянський (Львівський ун-т). Лексичні паралелізми в говорах української і південнослов'янських мов. — М. Й. Онишкевич (Львівський ун-т). Бойківсько-південнослов'янські мовні паралелі. — М. В. Павлюк (Одеський ун-т). Про вивчення назв вітрів у діалектах слов'ян

РАЦІО МАЛА

Вони зустрічалися, в силу обставин, раз на місяць — і завжди, як звичайно. Та цього разу від'їжджав він (вона так воліла, дарма що була ще саме хехе-прихехе) — удвох з облизнем. Прощальна розмова їхня відбулася чомусь телефоном і ось так:

Вона: Ну, мій милий, як же ти себе почуваєш, від'їжджаючи?

Він: Уяви собі — цілком нормально. Навіть добре, коли хочеш.

Вона: Я ж казала — і так можна, і не вмер бач. Тепер ти розумієш, що я мала рацію?

Він: Як не зрозуміти: ти **рацію** мала, а що ж я мав?...

ських мов. — Р. Удлер (Ін-т мови і літератури АН МРСР). Українізми в коментарях до карт молдавського лінгвістичного атласу (АЛМ). — С. К. Пожарицька (Ін-т російської мови АН СРСР). Про фонетичний запас матеріялу східнослов'янських мов для загальнослов'янського лінгвістичного атласу.

І. Є. Грицютенко. Естетична функція художнього слова (в українській прозі 30-60-их років XIX століття). Львів, Вид. Львівського ун-ту, 1972. 180 стор. Тираж 2500.

У монографії висвітлюються початки реалістичної естетики слова в українській прозі. Ґрунтовно досліджено естетичну функцію слова. Цю проблему автор розглядає у взаємодії трьох основних аспектів — філософського, психологічного та філологічного. На цій основі розглянуто художньо-образне вживання слова в творах українських прозаїків 30-60-их років XIX ст.: Квітка-Основ'яненко, Марко Вовчок, П. Куліш, О. Стожаренко.

Л(ариса) Г(ригорівна) Скрипник. Фразеологія української мови. Київ, "Наукова думка", 1973. 280 стор. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Тираж 5.300.

Не зважаючи на багатоаспектність фразеологічних досліджень, що здійснюються на Україні, ряд важливих питань усе ж залишається мало висвітленим. Невідкладним завданням україністики стало створення узагальнюючої праці, в якій би розкривалася специфіка фразеології як лінгвістичної дисципліни, визначалися особливості семантики і форми фразеологічних одиниць, джерела їх виникнення, з'ясувалися системні зв'язки у фразеологічній сфері, еволюційні процеси у фразеологічному фонді тощо. Спробою такого дослідження і є ця монографія.

Тут аналізуються жанрові та граматичні типи фразеологічних одиниць, розкривається їх системний взаємозв'язок, визначаються основні джерела фразеології. Велику увагу приділено еволюційним процесам у фразеологічному фонді української мови.

Територіальні діалекти і власні назви. Київ "Наукова думка", 1965. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Ред. К. К. Цілуйко. 287 стор. Тираж 800.

Давно замовлену книжку вдалося аж тепер дістати. Це збірник, в якому вміщено статті з питань української діалектології та ономастики. Висвітлюються важливі проблеми лінгвогеографії (зображення структурних зв'язків, значення етимології для лінгвістичного картографування, принципи побудови Гідронімічного атласу України), розглядаються питання фонетичної будови говорів, явища морфології (іменник, прикметник, дієслово), робляться цікаві розвідки в ділянці діалектної лексики і фразеології.

Рулін Петро. На шляхах революційного театру. Київ, "Мистецтво", 1972. 354 стор. Вступне слово Ю. Смолича. Тираж 1300.

Рулін — визначний український театрознавець. Петро Іванович Рулін народився 1892 р. в Києві в родині службовця. 1916 р. закінчив Київський

ГАЛИНІ ЖУРБИ — З НАГОДИ 85-РІЧЧЯ

Славна Сеньйорко української літератури

і видатна діячка на культурно-громадській ниві!

Маємо шану і приємність привітати Вас з Ювілеєм 85-річчя з дня народження і 60-річчя Вашої визначної літературно-мистецької діяльності.

Виховуючись змалку в обставинах панування в Україні чужої культури зайд-окупантів, Ви рішуче й сміло пішли за голосом УКРАЇНСЬКОЇ землі та її прибитого ворожим режимом українського народу, обдарованого й життєздатного, сповненого творчих сил і прагнення волі.

Ваша посвята українському народові в його боротьбі за кращу долю, як і посвята інших, подібних до Вас діячів пера — заслуговує найбільшої пошани і подяки!

Дай же, Боже, Вам здоров'я і сили для творчої діяльності ще й надалі впродовж довгих років!

Український Культурний Осередок
у Лос Анджелес —

Мгр. О. ВЕСЕЛИЙ

Союз Українок 55-ий Відділ
в Лос Анджелес —

Оля МУЦЬ

Земляки — подоляни:

А. ЮРИНЯК, О. РІШАЙ (†)
М. ПІДРУЦЬКИЙ, О. СКОП

університет. Рулін визначний педагог, один із перших викладачів в українських радянських театральних музично-драматичних вищих школах. Літературна, театрознавча спадщина Петра Руліна величезна, дарма що він не дожив 50-го року життя (†1941).

Збірник "На шляхах революційного театру" становить лише якусь частку його праць. Над працями Руліна ще не проведено дослідів, як і не зібрано всіх його праць, розкинутих по різних журналах, які нині вже майже недоступні читачам.

Зміст книжки ділиться на чотири частини: Театральні обрії — із статтями "Перспективи історії революційного театру", "Завдання історії українського театру", "Український драматичний театр за п'ятнадцять років Жовтня", "Театр імени Заньковецької"; Вистави і роки — із статтями: "Минулий сезон "Березоля", "Два вечори в "Березолі", "Відкриття сезону в Театрі імени І. Франка", "Лісова пісня" у франківців, "Березіль" у Києві", "Дві "Диктатури", "Платон Кречет" у МХАТі імени М. Горького"; Сторінки минулого — із статтями: Шевченко і театр, Іван Котляревський і театр його часу, Акторський образ (із книги "Марія Заньковецька"), П'ятдесят років тому, Гоголь про театр; Додатки — із — "Програма курсу "Драматургія", Бібліографія статей, розвідок і досліджень П. І. Руліна. Примітки.

"СЛОВО" — 5-ИЙ ЗБІРНИК

(Рецензія)

Об'єднання українських письменників в екзиль "СЛОВО" видало свій 5-ий збірник.

Збірник редагувала колегія: С. Гординський, головний редактор, О. Зуєвський та Ю. Клиновий — члени колегії. Як і попередні видання, 5-а книжка "Слово" вийшла у твердій оправі, художнє оформлення графіка Я. Гніздовського; добрий папір і друк, сторінок 270.

У післяслові редакція говорить: "Цей п'ятий збірник "Слова" появляється як показ творчості багатьох українських письменників у діаспорі... Для подібних видань хотілося б зібрати можливо повністю зразки творчості усіх видатніших письменників поза Україною..."

Чи такий підхід відповідний для подібних видань — "зібрати можливо повністю зразки"? Зразки видають збірники типу альманаха, антології. Збірник — "Слово" річник, виходить (має виходити!) періодично, більш відповідне для "Слова" застосування підходу селекції, а не колекції творів, тоді не треба буде говорити — "видатніших письменників", що таки дуже небезпечно у відношенні до багатьох авторів, твори яких поміщені в 5-му числі: мабуть, буде властивіше добирати видатніші твори, ніж видатніших авторів.

Потреби літературного життя нашого поза Україною конечно вимагають від "Слова" організування літературного процесу, не самих літераторів; потрібно витворювати атмосферу конкуренції, творчої ревности, добірності! А це вимагає від "Слова" були органом спілки письменників, а не альманахом української літератури в екзилі.

У післяслові від редакції збірника читаємо: "Якщо когось бракує (у 5-му числі "Слова"), так це вина не редакції: цей збірник постав не за законом колгоспу, в якому бригадири насвітанку виганяють з хат людей на ударну роботу, а з волі і дружньої співпраці осіб, яким дорогі українська література й мистецтво".

Недобре свідчення про колег-письменників, чії твори відсутні в збірнику: редакція нарікає на них аж у такий спосіб. Чи до речі?

Об'єднання письменників "Слово" наслідують добрі традиції МУРу. Така імпазантна і вдала формою й засадами літературна організація мала також хиби. Для творення літературного процесу не досить було проголосити засаду толеранції стилів і напрямків. В організаційній системі МУРу не виникли творчі групи, що змагалися б між собою, а при наявності їх засада толеранції не стала б однією з причин потурання творчій пасивності. Зрозуміло, що творча активність залежала найбільшою мірою від членства, а не від

керівництва МУРу. У теперішній спілці письменників треба б якось оминати стару біду. Комусь подобається чи ні "модернізм" нью-йоркської групи поетів, але з погляду активізації творчості наявність такого угруповання завжди буде виправдана, аж доки творче групування не перестане єдності спілки українських письменників у найширшому її обсязі.

Поетика неокласиків увійшла в добру традицію української літератури, але в наслідуванні її та ще обов'язково у рамках Рильський — Клен, вона обернулася у канонізацію в сучасних ісповідників традицій неокласицизму; творчі можливості мистецтва слова показують — не тільки світу, що в вікні: дійсність свідчить, що наслідувати неокласиків ще не значить бути добрим сучасним поетом. Чи не заважив тут на виборі неокласиків вузькопсихологічний аргумент — аврелія мученицької долі "п'ятірного грона"?

Кращі поети на Україні 60-их років спромоглися зрушити з застою творчі можливості української поезії завдяки подоланню насамперед канонізації, впровадженій декретованою "методом творчості" — соціалістичним реалізмом; завдяки тому, що спромоглися добачити нові творчі джерела в естетиці Олександра Довженка. Зформоване на естетиці Довженка покоління поетів 60-их років привертало до себе увагу українців у діаспорі політичною ефективністю своїх творів (скажімо, В. Симоненко), довженківська естетика лишилась не відкритою для української літератури поза Україною. Найбільший поет Довженкової естетичної школи Василь Голобородько лишився забутим також у вільному українському світі; може, назавжди загинув для української літератури, переставши писати, такий винятково талановитий, багато обіцяючий поет, не зформувавшись до завершення.

І чи не проти канонізації взагалі отак "бунтує" друге десятиліття так званий український модернізм і чи не в цьому спротиві всякій традиції, що призводить до застою, полягає підстава виникнення й існування нью-йоркської групи українських поетів? То питання іншого порядку, коли говорити про творчий поступ поетів цієї групи. Біда окремих поетів з того літературного середовища в тому, що вони лишилися приреченими "модерністами", збилися на манівці наслідування чужих зразків, присвятилися впровадженню їх в українську літературу; біда їх у тому, що вони повторюють давно застаріле в модерні й не створили свого, нового — властиво українського модерну. І найгірше те, що дехто пішов по похилій сучасного міжнародного модернізму, який

став явищем розкладу, а не становлення в мистецтві слова.

Творчий процес — процес вічного оновлення. Довгі роки за останні десятиліття велась дискусія над проблемами поетики, зокрема над проблемами художнього образу. Дискутували в Європі, в Радянському Союзі, тож і в Україні (хоча б у тому сенсі, що в дискусії взяли участь також українські автори), перекинулась дискусія до Америки, справді набрала міжнародного характеру — міжнародна конференція з питань поетики в Варшаві під кінець 60-их років. Дискутували прибічники модерну й традиції, форми і змісту, безфункційної і ідейної літератури. По суті поділ опонентів пролягав по межуванні двох сторін явища слова — слово-семанта, словолексема. Найхарактерніше останніх репрезентували прибічники структуралізму, перших — прибічники естетичної функції поезії. Загострено ставилось питання про те, що становить властивість поезії — структурні чи метафоричні побудови, тобто позаобразна поезія (без естетичної функції) чи поезія образна; або — визнати мистецький образ за сутність поезії чи не визнати. Сторони лишилися при своїх поглядах, одні одних ні в чому не переконали. Але як багато досі не з'ясованого прибрало виразної ясності.

Боронячи засади формалізму-структуралізму, Р. Якобсон у доповіді на Варшавській конференції з питань поетики говорив: "Поезія, накладаючи подібність на суміжність, виводить еквівалентність у принцип побудови твору. Систематична повторюваність і контраст граматичних значень стають тут художніми засобами"¹⁾. Звідси, з розуміння форми, граматичних категорій як єдиного засобу поезії зродилась ідея математичного підходу до завдань поетики, зродилась ідея машинного віршування. Звідси походить ідея найновіших модерністів продукувати машинні вірші — поезію без поезії, чи антипоезію, зокрема ідея заперечення поезії образів.

Один з опонентів структуралізму в поетиці. П. Палієвський, писав про образ: "Він має власну особливу, важливу для людини функцію і навіть, між іншим, виповнює невиспіваність і вузькість зміслово-членуючої думки. Цей предмет — художній образ. Його можна до безконечности членувати, знаходити йому велику кількість місць в найрізноманітніших системах і законах, але завжди його залишок, що зберігається, буде жити — в осередді цього щеплення сам собою і вимагати визнання своєї незалежності. Його принцип, його спосіб зв'язку й організації світу в свідомості — уявлювана індивідуальність, подібна до тієї, що існує в житті, — буде завжди своєю якістю відрізнятися і не уподібнюватися до системи, що його аналізує"²⁾.

Образ — іманентність поезії, на цьому ґрунтується українська наука поетики: Сковорода — Потебня — Грушевський — Франко. Скільки з'ясувалося б, здається, темних питань у поетиці для української літератури на вигнанні, якби хоч частково були дійшли до нас дискутовані в міжнародному масштабі питання сучасної поетики.

Зле вчинила редакція 5-го збірника "Слово", що вилучила статті дискусійного характеру, зрозуміло — літературознавчі, з поетики й методології літератури зокрема. Нашій анемічній літературі потрібно живої, цілющої крові! Одним з джерел її мало б стати порядне, компетентне обговорення проблем теорії літератури також.

Однак завдання редакції збірника випало не таке просте й легке, як це може здаватися на перший погляд. Редакція мала велику мету, працюючи над обговорюваним збірником. "Нам хотілося створити книгу, яка б і за десяток років не втратила своєї актуальності, — читаємо в післяслові редакції, — а це можливе тільки тоді, коли вибір матеріалу зосереджується на суто мистецькому характері поезії й прози та широкій охопності літературознавчих статей".

Спробуйте добирати ліпше, коли немає з чого. Поетичні й прозові добірки в збірнику ч. 5 здебільшого не перевищують пересічного рівня їх авторів, переважають у добірках мотиви ностальгії, туги по відійшовшому, втраченому, що було й не вернеться. Вічна тема туги по втраченому не може бути вічною для нас. Втрачав Шевченко й Франко, втрачав наш нарід також у століття татаро-турецького ясиру, в роки розгрому Гайдамаччини. Умовини боротьби й жертв, гоніння й спротиву вічні. Але ж і надмірні голосіння — це ж та сама стара, прадавня, вічна риса раба, яку давно пора витиснути з нашої психології до останньої краплі!

Майстерно написаний у Миколи Щербака сонет "Хата" (66)³⁾, довженківська образність, гарна композиція, щиро висловлені особисті жалі, тільки ж особистих жалів у наших поетів так багато, так багато їх наговорено в цьому збірнику, що стомлюють.

Олекса Веретенченко — поет школи Рильського в найліпшому розумінні, він також не врятує себе від ностальгії, довго й багато страждає. Але коли читаємо в нього такі рядки:

"Та не судителям судити —
Я сам судитиму себе.

Сам визначу межу провини,
Що з виру вирватись не міг
У тій завійній хуртовині
І коні збилися з доріг.

Гей, мчіться, коні, від погоні,
Хоч в пекло, коні вороні!
Усім прощається на сконі,
А Веретенченкові — ні." —

ми сприймаємо особисте поетове почуття як громадське; поет висловлює велике почуття людської гідності в особистих і громадських вимірах — за себе й за мене, і за всіх! Поет розуміє — "не судителям судити" його й нас, не потрібне й прощення. Це гордість! Вона і особиста і громадська, людська. І якщо на сконі приходить гірке усвідомлення кривої долі — "коні збилися з доріг" — то й тоді будьмо по-людському гідні себе, зрештою й горді — "хоч в пекло, коні вороні!"

У поетичному відношенні розглянутий фрагмент — типовий зразок Веретенченкової поезії: легка й прозора метафоризація, що творить образність поетичної мови й поетичний образ глибокого підтексту — коні вороні — шаленої людської долі крила!

Контрастом приватної мети, що не має когось заторкувати, в порівнянні до Веретенченка, звучить лірика Олега Зуєвського. Обидва вони пересви́сники за часом і місцем перебігу їх молодости, тих самих умовин освіти. Зуєвський також вільно володіє поетичним словом, в поезію він увійшов через студіювання символізму. Всу́проти́нь Веретенченкові, що послуговується образним словом, словом-семантою, Зуєвський оперує словом-лексе́мою. Пов'язання слів в експресію у нього досягається (за принципом структуралізму) засобами суміжності й подібності граматичних категорій: "Симетрична повторюваність і контраст граматичних значень стають тут художніми засобами" (Р. Якобсон).

Мета поетичних творень Зуєвського — ніби наемисне складати рядки без змісту; в його добірці в 5-му збірнику "Слова" (20) читаємо:

Коли минає погляд кожен світ,
Од нього мова багатіє в слові:
На щирі несподіванку — привіт,
На згоди і з'яви загадкові.

Якщо суб'єкт і об'єкт вислову тут спірні, певно встановити не дається де що? — "Коли минає погляд кожен світ", то віднайти антеседент (іменник, відносний до займенника, що його заступає) цілком неможливо: "Од нього мова багатіє в слові" — від погляду чи від світу? Це вже тасмни́ця самого автора, якщо він має її на увазі. Кожна поезія, кожна строфа доведені тут поза межі сенсу, ніби це тільки й становить спонуку віршування в Зуєвського.

Зуєвський вправний у техніці віршу, філігранний, однак його вірш, часто писаний за зразком (переспіви з інших поетів), сприймається немоз порцеляновий Будда з приватної колекції, блискучий і безмовний. Така, мабуть, настановна позаобразної і позагромадської поезії, поезії "індивідуалізму": визначають її і засоби і творча мета. Індивідуалізм, індивідуальне, висловлене по-людському, — це громадське. Порівняймо яскравий індивідуалізм Лесі Українки.

Індивідуалізм практикований поезією, в аспекті якої творить Зуєвський, немину́че переходить у культ самого себе, простує до абсолюту, до абстракції, позбавленої всяких властивостей індивідуальности: просто не сприймається. Рід позаобразної поезії звуженого сприймання піддається репродукції машинними засобами, ідентичному програмуванню для компютера.

Образна поезія, поетичний образ не репродукується. При широкому сприйманні, великому громадському звучанні поетичний образ індивідуальний, це неповторний індивідуалізм, який "буде завжди своєю якістю відрізнятися і не спізнатися з системою, що його аналізує" (П. Палієвський). Веретенченків образ коней вороних ніколи не

УКРАЇНЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК (УВАН) У КАНАДІ

Подаємо до загального відома, що всі інституції Академії, як музей, бібліотека, архіви, канцелярія і т. ін., остаточно розміщені в новому приміщенні Академії, в домі Централі Комітету Українців Канади — 456 Мейн вул., Вінніпег, на другому поверсі, і після вакаційної перерви, відновилася в Академії регулярна праця.

Президія Академії складається з таких її дійсних членів:

Д-р М. І. Мандрика — діючий Президент, з дня 6 вересня 1973 р., згідно з постановою президії УВАН, з причини уступлення Президента проф. М. З. Тарнавецького, з огляду на його "саббетік" (академічна відпустка) та інші обставини (виїзд до Європи).

Д-р М. Г. Марунчак — голова відділу суспільних наук, перший Віце-Президент.

Проф. Я. Б. Рудницький — голова відділу гуманістичних наук, другий віце-президент.

Д-р Ірина Любинська — учений секретар.

Інж. А. Качор — фінансовий секретар-скарбник.

Проф. о. Олександр Баран — координатор наукової праці.

Д-р Б. Н. Білаш — представник УВАН у Централі Комітету Українців Канади.

Проф. О. Гавалешка і проф. Яр Славутич — члени президії.

Фінансова контрольна комісія: пп. А. Господин, Н. Оброца, І. Піп.

Голова музейної комісії — сотник **В. Левицький**, каталогізаторка **Г. Бродович** (тимчасові каталогізатори — М. Оришук і А. Стойкевич закінчили свою працю).

Каталогізація Воєнно-Історичного Музею — його реліквій, архівів та бібліотеки переводиться в приміщеннях Академії на допомогу від федерального уряду, за зразками Національного Музею Канади, під проводом урядового куратора.

Адреса Академії:

456 Main St., Winnipeg, Man. R2W 2C3

Tel.: 942-5861

Президія УВАН

переплутається, скажімо, з пісенним образом такої коней вороних, що доганяють молоді літа!

Ось читаємо добірку "одіозної" Емми Андієвської, в збірнику за абеткою вона перша. В літературу прийшла Андієвська через модернізм а ля мод; практикувала незвичайні засоби зображення, часом прикрі, невластиву метафоризацію, надмірність перенесень, що не творять метафори чи образу, бо задалекої відстані по суміжності й схожості, тому її перенесення часто не сприймаються адекватно. А найбільше шкодить Андієвській надмірність перенесень, надуживання метафоризацією.

Не всім, комусь, може, з учасників у збірнику і на порі поетичної зрілості корисно нагадати стару аристотелівську істину: дуже важливо ро-

зумітися на метафорах. "Тільки цього не можна перейняти від іншого, це — обдарованості, бо складати хороші метафори — це значить помічати схожість"⁴).

Поезія Андіївської змістовна і — також переобтяжена значимістю, як камінь вагою; зображенню піддане дійсне в пляні можливого — це мистецька версія буття. Світ поетеси і реальний, як буття, та викликає гарні історичні асоціації — до Шевченка, до Сковороди. Цей світ великий, планетарних вимірів — у порівнянні, скажімо, до світу Олега Зуєвського — світу малої синтаксичної конструкції, а часом строфи, найбільше — сонету.

Дивиться поетеса на свій світ великими, широко відкритими очима поетичного бачення і знаходить адекватні його реаліям засоби зображення:

“Ось приятель готує зашморг мокрий
Для ближнього. Як зло підносить настрій,
Ріст видовжить і полоскоче ніздрі! —
Хоч личить і зідхнути для мімікрії.

Ось праведник, що тішиться з нещастя
Наївних дурнів, їх бо чорт поглине.”

Це і Шевченків світ людодів-зміїв, і Сковородинський — повапнований світ морової язви, і щось інше, ідентичніше нашій добі — звапнілий світ. Поетеса заперечує цей світ по-своєму: здавалося б, таке виважене громадське бачення зла несподівано зривається в неї до психологізму, до спроби ігнорувати його, споглядати на земну звироднілість з місячної висоти, обтискати струпи райськими квіточками — не інакше, якщо майже кожен свою поезію Андіївська закінчує отакими пуантами:

“Шляхетність у сміттярці відвезли.
Та диво: повз тварюк, із тьми кубла
Незримо пророста добра стебло”⁵).

— — — — —
“На струпах вашої мерзоти і хули
Очищення черешня зацвіла!”⁶).

— — — — —
Видзвонює глина: “Не вір місяцю,
Він і в помислах
Насадує стокротки.”⁷).

Поетесі ніколи не бракує хисту, бракує їй часто громадської відваги!

У цьому відношенні більше імпонує інший поет. Петро Карпенко-Криниця, бо не потурає звироднінню й злочинству.

Якщо у ранньої Андіївської завше з її контексту проглядало щось від комплексу дефетизму, а її й теперішні викривання без адресата, то Криниця не вагається бути послідовним і категоричним у своїх зображеннях, його викривання конкретні, а не взагалі. Петро Карпенко-Криниця — сучасний романтик. Шлях його формування випростовується по тій лінії, що пролягає від українського барокко до нео- і вітаромантики. Роблячи поступку незвичайності в поетичних за-

МОЛОДІЖНА СЕКЦІЯ СУЖК ПРИ ПРАЦІ

Молодіжна секція Спілки українських журналістів Канади оформилась 28 листопада 1972 року в Торонто. Почалась вона з невеличкого гуртка, ініціатором якого була Ірина Макарик з однопдумцями.

Молодіжна Секція СУЖК діє як пресова служба з окресленими завданнями: писати статті на різні теми й кожного місяця папку таких статей розсилати до поміщення у різних українських часописах і журналах. Молодь пише безплатно і нікого не зобов'язує поміщувати своїх речей. Часописи вибирають тільки ті речі, що їм підходять.

До жовтня ц.р. Молодіжна секція СУЖК, як заявила голова її Ірина Макарик на зборах 3-го липня, буде мати написаних і надрукованих в різних часописах 50 статей, що вийдуть з друку і окремою збіркою — це буде підсумком праці секції за не цілий рік.

Сьогодні Молодіжна секція СУЖК зросла до 20 членів. Хто вони? Це студентська молодь: одні тільки що починають учитись, інші кінчають або й закінчили вже. Всі вони недавно ще були в наших рідних школах, кінчили курси українознавства і добре володіють українською мовою. Вони не тільки для себе знають її, але й виступають по-українському з доповідями, дописують. Це настільки свідомо й талановита молодь, що й по-іменно варто їх згадати. Це Ярослав Заяць, Богдан Колос, Христина Ковалик, Христина Туркевич, Марія Бойко, Марія Гурко, Христина Сеньків, Остап Гамуляк, Зеновій Зварич, Галина Гринь, Андріяна Березовська, Оленка Дем'янчук, Роксолія Ільницька, Богданна Дума, Мирося Дубчак, Ірина Баєр, Марта Горбань, Стефан Генік-Березовський, Дарія Шараневич, Ірина Макарик.

Третього липня ц.р. в Торонтонському університеті Молодіжна секція СУЖК влаштувала зустріч із редакторами української преси. На жаль, дуже мало редакторів прибуло на цю зустріч. Молодіжній секції СУЖК цікаво було почути, як редактори оцінюють їхню працю, які вони мають завваги чи побажання.

Молодь зійшлася, але старших було дуже мало. Але, як висловлювалися молоді хлопці й дівчата, їх це ще не знеохочує. Вони свідомі своїх завдань, працювати не перестануть. Вони відчують потребу зустрічей і обміну думок із старшими.

І. Б-к

собах, можна б говорити в якійсь мірі про романтизм Андіївської. Однак при наявності великих узагальнень поетичний світ Емми часто без філософії, її медитації скорше дидактичні. Романтизм понад усе — філософічний. До філософічного аспекту зображення остаточно приходить Криниця в збірці “Індіанські балади”.

Жанрово своєрідні з драматизованою фаволою поезії своєї збірки поет назвав баладами. Це можливо, вони й не поеми в звичному розумінні: поема впровадила в літературу героя — персо-

наж епічного аспекту, баллада запровадила характер — персонаж психологічного аспекту; Криниця зосереджується на характерах своїх персонажів — на їх відношенні до подій, а не на участі в подіях. Такою є й "Несподівана елегія", вміщена в 5-му збірнику "Слова", з темою сутності людини. У чому вона полягає, де сенс самовизначення людини? — ставить питання поет: "у неповторних варіаціях самої себе", у безсмерті, у тому, щоб "знайти, розкрити й ствердити себе"? — кожна імовірність можлива, залежить усе від характеру того, хто шукає істини в цьому питанні. Романтизм!? Поет знаходить свою істину: дійсною є людина, що живе людським:

"Ти — крапля вічності! Вечірній небокрай

І сонця схід — для тебе пісня і снага".

У нашій дійсності, так переповненій людськими проблемами, Криниця шукає й знаходить свої людські характери і з цього погляду він найбільше самовизначений поет.

Більшості авторів, що заповнили 5-ий збірник, бракує ясності у ставленні до дійсності. І тут доводиться повторити їм ще одну аристотелівську стару істину — щоб вони не писали звітів про дійсність, замість мистецького зображення її: "завдання поета — говорити не про те, що справді сталося, а про те, що могло б статися, тобто про можливе або неминуче"⁵). "Іноді ніщо не заважає справжнім подіям мати характер імовірності і можливості, але відібрати їх — це й значить бути творцем"⁶).

Сказане, самозрозуміло, зобов'язує й прозаїків. Про ранню повоєнну прозу Олеса Гончара писав Юрій Шерех, що їй властивий своєрідний, радянський сентименталізм. Багато написав Гончар від того часу, ліпшого й гіршого; читаємо його останню повість — "Бригантина"⁷) — й приходимо до невтішного висновку: так і не виписався, не позбувся своєї первородної вади провідний український радянський прозаїк: почуттєвого (сентиментального) аспекту зображення дійсності.

Рецидиви своєрідного емігрантського сентименталізму ще в більшій мірі властиві українській прозі в діаспорі, тут прозаїки пишуть ніби за Гончарем — як треба! У них тут своє, безперечно, "треба", але воно так само вимагає, диктує, як там Гончареві, щоб зображувана дійсність укладалася в площині почувань з розрахунку на замилювання до зворушення й сліз — з того, що як гарно, що ми щасливі з ласки великої мами — долі; там вона радянська, а тут інша, але милостями та ж сама: нагодувала, одягнула, обогатила...

Ми розмовляємо з приятелем про творчість наших письменників, і він обурюється:

— Агі на них! Цитуйте! Наш трагічний час не має в літературі драми, трагедії, це час найбільших подій, але література не створила гідного йому епосу... наш час переповнений стражданнями людини, але немає в нас лірики...

І що ви скажете на такі слушні вимоги до нашої літератури?

З нечисленного добору прози в збірнику виділяються три речі на ту саму тему, на тему творчості — з якого джерела творить письменник: Любови Коленської "Поет", Марти Тарнавської "Європейський записник", Ірини Шуварської-Шумилович "І байдуже про те, що..." У прозовому фрагменті (розміром сторінка) Шуварська-Шумилович показує джерело авторського творення в голосі згори: "Я тобі дав талант, вживай його мені на славу і собі на радість!" Містика мені не імponує, до душі мені сковородинський раціоналізм: природженість — джерело творень мистецьких. Наближено до цього розв'язує питання Л. Коленська, її герой, Андрій, після відпочинку від шукань і втоми збагнув свою вродженість до мистецтва: "Зрозумів, що від цього йому вже не втекти..." — повернувся до творчості.

У подібному пляні розв'язує це ж питання М. Тарнавська. Після тривалої перерви у героїні прокидається придушене побутовими й родинними обставинами мистецьке обдаровання, покликання творити усвідомлюється наново: "Підсвідомо майже, несподівано для самої себе, я почала накреслювати на обгортці подорожнього записника Вітин профіль. Вітя, скінчивши говорити, присівся в автобусі біля мене. Побачив незакінчений рисунок і скрикнув: ах, покажи! — І тоді я зрозуміла раптом, що — Рубікон перейдено". — Героїня повертається до мистецтва. Записник тут тільки форма, у формі щоденника М. Тарнавська написала прегарну психологічну, лаконічно укомпоновану повість, що стала найліпшою прозовою річчю на цілий збірник.

У збірнику вміщено матеріали, які завжди матимуть вартість для літературознавства. Бібліографія праць Григорія О. Костюка (1927-1972), що обіймає понад 130 назв; показник, на жаль, далеко не повний, багато що було друковане в радянській пресі за роки 1927-1932 та в еміграційній пресі від 1943 року — не розшукане і лишилось поза цим реєстром. Не зібрані повністю також показники статтів, відгуків і нотаток про праці Г. Костюка. Вміщений тут реєстр обіймає понад 70 назв, багато з них англійською мовою. У вступі редколегія збірника зазначає, що з приємністю друкує бібліографію праць Григорія Костюка: "Це не тільки тому, що 25 жовтня 1972 року він святкував своє 70-річчя, і не тільки тому, що вже понад 18 років він двигав на своїх плечах головство Об'єднання Українських Письменників "Слово", але головню тому, що його вклад в українське літературознавство, критику й історію — вагомий". Вагомість оцю, важливість праць Г. Костюка, найліпше й засвідчує опублікована бібліографія.

Непроминальної вартості для літературознавства будуть "Спогади про Миколу Зерова" його дружини, Софії Зерової, в перекладі українською мовою Олега Зуєвського. Писані вони були мовою російською для збірника про М. Зерова, який мав би вийти в Москві до 80-річчя з дня народження поета і вченого, що припадало на 1970

рік. Плянований збірник не вийшов, невідомо, чи коли й вийде. Цією публікацією такий важливий документальний матеріал врятовано від втрати його, можливо, назавжди — оригінал спогадів Софії Зерової знаходиться, нібито, в Московському університеті, копія машинопису його щасливим випадком потрапила закордон.

З мемуарної прози в збірнику привертає до себе увагу також документальної вартості спогад д-ра Івана Подюка про Василя Стефаника. Автор спогаду — довголітній родинний лікар Стефаників, його праця — походить не з принагідних вражень, а з тривалих обміркованих спостережень. Є праці, писані про Василя Стефаника, але сказано про нього ще мало. Праця д-ра Ів. Подюка важлива буде для дослідника, що поставить собі за мету написати монографічний літературний портрет великого новеліста. Д-р Подюк уміє розповідати, володіє майстерністю письма; вчитаймося, як він правдиво і по-мистецькому зображує Стефаника:

"Шість стіп високий, фізично дуже вродливий мужчина, з густим, коротко обстриженим волоссям, легко обкинутим сивиною, гарно притятими вусами і гострою борідкою — таким був Стефаник. З його дещо засмаленого вітром і обпаленого сонцем обличчя, на перший погляд грізного, з живих проникливих очей так і ллялася доброта, скромність, здоровий, іноді терпкий гумор, жартирлива безпосередність". З такого контексту дослівно оживає постать Стефаника перед внутрішнім зором читача.

З д-ром Подюком ми часом стрічаємось, тоді він багато й цікаво розповідає про письменників, не тільки про Стефаника, а й про Марка Черемшину, Леся Мартовича, Івана Франка. Я запитую, чи доктор списує те, що розповідає? Пише дещо. Жаль великий був би, якщо такий скарб його пам'яті втрачиться для літературознавства й історії літератури.

Безперечно, збірник 5-ий "Слова" — поява важлива й вартісна. Поміщене в збірникові неможливо охопити нараз одним оглядом, поза увагою лишилось те, що не заторкує близько мої зацікавлення.

¹) Роман Якобсон, "Поэзия грамматики, грамматика поэзии", стаття в збірнику "Поэтика", ст. 397, Варшава, Польська Академія Наук, Інститут Бадань Літературних. Переклад цитати тут і далі з російської мови мій. — П. М.

²) П. Палиевский, "О структурализме в литературоведении", стаття в журналі "Знамя", Москва, грудень 1963 р.

³) Тут і далі в дужках подано сторінку збірника "Слова" ч. 5.

⁴) Арістотель, "Поэтика", ст. 79, Київ, 1967.

⁵) Там же, ст. 54.

⁶) Там же, стор. 55.

⁷) Олесь Гончар, "Бригантина", повість, журнал "Вітчизна" ч. 2, Київ, лютий 1973.

ПІДГОТОВЛЯЮТЬ СПІЛЬНИЙ ПОЛІТ У КОСМІЧНИЙ ПРОСТІР

Протягом двох тижнів у центрі пілотованих космічних летів у Гюстоні, США, відбувалися робочі дискусії з проблем, пов'язаних з радянсько-американським космічним експериментом — стикнуванням у навколосемному космічному просторі і спільним летом кораблів "Союз" і "Аполлон" у 1975 році.

У дискусіях брали участь радянська і американська делегації, у складі яких космонавти — майбутні учасники лету, а також інженери і спеціалісти.

Зустріч спеціалістів і космонавтів була першою радянсько-американською зустріччю такого роду, що свідчить про те, що підготовка спільного лету вступила в практичну стадію.

У складі радянської групи космонавтів були Олексій Леонов і Валерій Кубасов — перший екіпаж основного корабля "Союз", Анатолій Філіпенко і Микола Рукавишников — перший екіпаж дублюючого корабля. Американських космонавтів представляли Томас Стаффорд і Венс Бранд, а також Доналд Слейтон.

На думку американських спеціалістів, наступний експеримент буде видатною подією в галузі радянсько-американських мирних досліджень на благо всього людства.

Учасники зустрічі домовилися, що діалог екіпажів майбутніх космічних кораблів "Союз" і "Аполлон" буде продовжено у листопаді цього року в Зоряному містечку в Радянському Союзі.

АФРИКА — КОЛИСКА ЛЮДСТВА?

Донедавна вважалося, що Африка — сліпий кут, який оминула еволюція. Та ось археологи знайшли на півдні континенту, в печері Лебомбо, сліди первісної людини. Вчені визначили вік земляного шару, під яким знайдено кістки: 48.000 років.

А недавні археологічні розкопи в печері Бордер виявили не менш дивовижні знахідки. У горизонті 37.000-літньої давности дослідники натрапили на предмети, що могли б бути "палітрами" найдревніших художників; помітили також сліди фарб — червоної, жовтої та чорної. Там же знаходилися кістяні наконечники стріл.

Це наводить на думку, що передісторія живопису бере початок у глибокій древності і що лук та стріли з'явилися приблизно на 20.000 років раніше, ніж вважалося досі.

УВАГА! У статті Ю. Перхоровича "Місце бою Божя (анти) з Вінитаром (готи) ("Нові Дні" за березень ц.р., стор. 14-а, 1-а кол., рядок 31 здолу) з незалежних від автора причин, помилково після слова "Ітиль" видрукувано ("Дін"), бо Ітиль був над Волгою, біля тепер. Астрахані. Цю помилку просимо виправити. — Редакція.

ДВАДЦЯТИ РОКИ

Загальний огляд

Початок двадцятих років нашого століття — 1921 та 1922 роки — годі чимось добрим згадати. То був час так званого "військового комунізму", а фактично правила тоді державою необмежена в своїх діях поліційна "Чрезвычайная Комиссия по борьбе с контрреволюцией и спекуляцией", а скорочено просто "Чека". В Україні Чека почала діяти вже постійно з кінцем 1920-го року, коли більшовицька Москва завоювала й опанувала всю територію України.

Київ тоді становив цілковиту руїну, і життя було зовсім розладнане. Залізниця не працювала, трамвай у місті не ходив. На вулицях, засипаних лущинням від соняшників, було брудно; ніхто їх не прибирав. Газета (назву забув), за браком поперу, виходила тільки одна, і то так мало примірників, що її не продавали, а тільки в певних місцях наліплювали для читання на стінах будинків. Всюди було брудно, сіро, голодно, нецікаво й сумно. Усе місто наче потонуло в багно. Київ тоді був тільки губерніяльне місто, столиця була в Харкові.

Державні установи (приватних не було зовсім) працювали кволо. Їх співробітники всю свою енергію віддавали на те, щоб здобути щось для прохарчування. Запанував лютий голод. Академія Наук і вищі школи (університет, політехнічний інститут тощо) ледве животіли. Академіки, професори та взагалі наукові працівники більше працювали на городах за кілька кілометрів від міста, щоб якось рятуватися від голоду, аніж у наукових чи освітніх закладах. Державне Видавництво (ДВУ) друкувало тільки всіляку більшовицьку політично-агітаційну макулатуру. Середні школи працювали, але не регулярно, і їх було небагато. А найголовніше те, що працівники по установах майже не одержували платні, а як і одержували, то неакуратно, із довгими перервами, а вартість тих грошей була така, що за них мало що можна було купити.

У Києві тоді було чимало військових курсів; від 1920 року діяла Українська Школа Червоних Старшин, що її заклали галичани. 1920 року Українська Галицька Армія (УГА) під командою генерала Тарнавського передалася Москві. Ото вона й відкрила собі ту школу, але влітку 1921 року більшовики її розгромили, багатьох старшин постріляли, а саму школу незабаром закрили. Ось так виглядало життя 1921 й 1922 років. І тільки 1923 року почало трохи "розвиднятися", і життя почало набувати пристойнішого вигляду. А дедалі, у наслідок певних вимушених політичних заходів московської влади, те життя все поліпшувалося, і почала розгортатися куль-

турна й наукова робота, яка через кілька років буйно розквітла.

Проте науково-культурне та господарське життя в Україні, зокрема в її столиці Києві, у 20-их роках нашого століття, на жаль, досі не має належного висвітлення в еміграційних наукових виданнях і в пресі. А дуже шкода. А ми ж маємо тут і істориків, і філологів-мовників, і літераторів, і кооператорів-господарників, які, здавалося б, могли — кожний зі своєї ділянки — дещо написати. А науково-культурне, літературне й господарське життя тоді за кілька років так пішло вперед, що, мені здається, для такого поступу іншим народам потрібні були б десятки років.

Я беруся зробити тільки загальний огляд життя, а пізніше дещо написати із заходів до нормалізації української літературної мови та наукової термінології, бо саме тоді, у двадцятих роках, крім своєї основної фахової роботи, я брав активну участь у нормалізації української мови.

Минав 1923-й рік. Десь наприкінці літа, а може й на початку осені, зайшов до мене Микола Михайлович Любинський, колишній міністер закордонних справ Української Народної Республіки. Він же підписував і мировий договір з Німеччиною 1918 року від Української Центральної Ради. Генерал Гофман, що очолював тоді німецьку мирову делегацію в Бересті Литовському, був високої думки про цього нашого молоденького дипломата, він це занотував пізніше і в своїх спогадах. Гофманові, мабуть, заїмпонувало й те, що Любинський добре володів німецькою мовою й обходився без перекладачів.

Любинський — мій земляк, подолянин, не емігрував після поразки нашої визвольної боротьби, а залишився, як і я та багато інших, в Україні. На першій порі довелося нам сидіти тихо, як мишам у нірках, а трохи згодом, коли вийшла більшовицька амнесія, стало вільніше, і тоді багато таких борців вийшли на денне світло.

Отож і Любинський зайшов до мене якось та й каже: "Ти знаєш, що є вже декрет про надання неросійським націям вільнішого розвитку їхніх національних культур. Починається "українізація України", відкриваються курси української мови по всіх установах. Академія Наук розправляє свої крила, кооперація вже пішла твердим кроком уперед — треба братися до роботи. Як ти думаєш, що б то воно могло бути?" — запитав він при тому. — "Нічого, кажу, дивного немає в тому. Ти ж бачив, що досі робилося навколо, і тепер іще те саме. Ми живемо на смітнику, у голоді, а незабаром ходили б, як африканці, без штанів. Разом із тим вільнішим розвитком національних культур, як ти також, мабуть, знаєш,

запроваджено так звану нову економічну політику (НЕП) — приватну ініціативу. Бож коли б того не зробили більшовики, то через якийсь час їм треба було б капітулювати перед самими собою. Ото через той НЕП ми потрохи й почнемо відживати, а то були б без нього й поздыхали". — А скільки людей так і не дочекалися того НЕПу, особливо в 1921 році. Хоч НЕП ніби жіночого роду, але його тоді перехристили на чоловічий рід.

— Чи надовго це все, — зауважив Микола Любинський. — Хто його знає, чи не боком нам вилізе отой НЕП і та українізація, але що ж робити. Як би то воно згодом не було, а треба братися до роботи, треба використовувати час і розвивати українську культуру. Дається — треба брати, — це ж легально, на підставі декрету. Казав же колись М. С. Грушевський, що виборювати волю для народу можна не тільки вогнепальною зброєю, а й невсипущою культурною роботою. То також не менше ефективна зброя.

Я тоді викладав природознавство й українську мову на військових курсах. А з осені 1923 року я й М. Любинський почали викладати українську мову вже в українізаційній системі. Було вже створене лекторське бюро, яке очолив проф. Олександр Дорошкевич. Та скоро Дорошкевич відмовився від головування, бо перейшов на працю до котрогось університету й виїхав із Києва, а лекторське бюро очолив я. Надзірне око над українізацією було в Профосвіті, а особа, якій доручено це, — Іван Тихонович Волянський.

Іще влітку 1923 року пішла чутка, що до Києва має повернутися з еміграції М. С. Грушевський. Це до певної міри підбадьорювало українців і посилювало надію на щирість усіх тих заходів радянської влади з українізацією та з НЕПом. Мало ще було часу довідатися, що являє собою та радянська влада, що її так стали називати з утворенням 1922 року СРСР (Союз Радянських Соціалістичних Республік). Про це довелося довідатися тільки через кілька років, і то дуже багатом на власній шкурі. А тоді, 1923 року, ніби здавалося, що відбувається нормальний розвиток життя й подій.

Повним ходом розгорнулося наукове, культурне й господарське життя в Україні вже з початком 1924 року. Найперше відбулося злиття Українського Наукового Т-ва, яке заклав у Києві М. С. Грушевський ще 1917 року, перенісши його зі Львова, з Всеукраїнською Академією Наук, що вже існувала в Києві від 1918 року. Наукова робота зосередилася в одному місці, Академія збагатилася науковими силами, збільшилося число академіків і наукових співробітників. Відкрився при Першому відділі Академії Інститут Української Наукової Мови (ІУНМ). Його очолив був академік Агатангел Юхимович Кримський, і тільки 1925 року, коли дано цьому Інституту дві штатних посади — керівника й секретаря, то керівником став Гр. Гр. Холодний, а науковим секретарем Михайло Васильович Кривинюк. Дарма що не було більше штатних посад, в Інституті працювало дуже багато людей

— інженерів, студентів політехніки й інших вищих шкіл, людей інших фахів. Усі вони працювали з громадсько-національного обов'язку — поза своїми заробітковими годинами. Створилися в ІУНМ відділи, і кожний відділ обрав голову й секретаря. Я став головою Технічного відділу, а секретарем — інженер Олександр Юркович Руденко.

Збільшення штатних посад в ІУНМ відбулося тільки 1926 року, коли кожний відділ дістав штатну посаду голови, президії додано посади діловода й друкарки, а на цілий Інститут три посади філологів. Щотижня відбувалися засідання Наукової Ради, що складалася з президії, голів і секретарів відділів та старшого філолога.

Навесні 1924 року приїхав до Києва М. С. Грушевський. Він увійшов у число академіків і розгорнув історичну роботу в організованих історичних установах, що містилися окремо від академічного будинку, на тій самій вулиці Короленка (кол. Велика Володимирівська) між Прорізною й Софійською вулицями. Коли б хто хотів докладніше довідатися про приїзд М. С. Грушевського до Києва 1924 року та пов'язаними з тим приїздом подіями, я можу вказати на свою досить широкую статтю про це в цьому таки журналі ("Нові Дні") за травень 1958 року. А тут тільки скажу, що М. С. Грушевський розгорнув широке видавництво наукових історичних праць і неухильно далі провадив нумерацію всіх видань історичних установ від останньої нумерації Наукового Товариства і давав на нових виданнях подвійну нумерацію. Цим він доводив, що вважає свою діяльність нерозривно пов'язаною з минулими.

Життя в Києві й по цілій Україні вже 1924 року вирівнялося, зробилося й назовні українським, багато де можна було вже почути українську мову. У місті було вже багато крамниць, повних різного краму. Було дивно, звідкіля воно все це так швидко могло взятися. І життя стало дешеве. Дійшло до того, що пляшка молока коштувала тільки 5 копійок, тобто стільки, як вона коштувала ще перед війною за царських часів. Ось що таке приватна ініціатива! Але через шість-сім років уже отой підприємець із приватною ініціативою, як тоді його називали "непман", і добре українізована людина, українізована легальним способом, за декретом найвищої державної влади, перейшли в категорію контрреволюціонерів. Українська мова пішла за ознаку буржуазного націоналізму, а через це й контрреволюції. Ось тоді, можна сказати, людність і побачила вперше підступність радянської влади.

Після короткого перебування на посту Народнього Комісара Освіти (тоді ще міністрів не було — вони появились тільки за Другої світової війни) Ол. Шумського, десь із кінцем 1925 року Народнім Комісаром Освіти став М. Скрипник. Комісарування М. Скрипника позначилося тим, що тоді справді дуже посилюлася "українізація України". Були закриті всі школи з російською викладавкою мовою; на всю Україну залишилося їх тільки дві — одна в Одесі та одна в Донбасі.

Позакривалися всі російські газети, виходили по цілій Україні тільки українські газети. Тоді й професори вищих шкіл почали підтягатися й переходити на українську викладову мову.

Довелося й мені побачити зблизька того Наркома Освіти М. Скрипника, коли він якось 1926 року завітав до ІУНМ. Він досить довгенько затримався тоді в розмові із співробітниками Інституту; розпитував, як провадиться робота і врешті схвалив принципи і методу творення наукової термінології на народній основі. Бож таки справді Інститут, бувало, посилав людей на села зібрати деякі назви струментів чи частин машин, або щось інше, щоб використати це в своїй роботі. У розмові навіть хтось зауважив М. Скрипникові, чи не слід було б дати хоч невеличку якусь російську газету для росіян, що не розуміють української мови. На це він дослівно сказав так: "Нічого, звикнуть і будуть розуміти". Удруге і востаннє я бачив М. Скрипника 1930 року напровесні в льозі харківської опери, коли я сидів на сцені серед 45 підсудних у справі Спілки Визволення України (СВУ). Я не раз поглядав на нього й думав собі, чи не відчуває й він свою "провину" в тому, за що судять нас, і чи не закинуть і йому колись це саме. Треба припустити, що такі думки були в нього, бо тільки через три роки він сам пустив собі кулю в скроню, не чекаючи, щоб та куля з чужих рук пробила йому голову.

З початком 1924 року пошвавленням темпом почала нормалізуватися українська мова. З'явилася ціла армія лекторів української мови на курсах у державних установах. У деяких великих установах, щоб охопити всіх співробітників, довелося організувати по кілька груп і давати по кілька лекторів. Лектори час від часу збиралися, обмірковували методи викладання мови дорослих і разом із тим обмірковували чимало питань з етимології й синтакси мови, лексики та стилістики.

З'явилася чимало письменників, які купчилися в редакціях газети "Пролетарська правда" й журналу "Глобус". Виходили друком окремі книжки творів цих письменників. Часто можна було почути й у них дискусії з приводу тих чи тих мовних явищ. Взагалі треба відзначити, що редакція обласної газети "Пролетарська правда" з її головним редактором, жидом, але переконаним твердим українофілом Самійлом Щупаком становила тоді своєрідний клюб для українських письменників і взагалі для людей розумової праці. Щоб потім не вертатися, скажу тепер, що цей симпатичний і милий С. Щупак пізніше загинув від кулі НКВД, як український націоналіст.

І Державне Видавництво України (ДВУ) з Костем Степановичем Шилом на чолі редакторського відділу за короткий час видало твори українських класиків, повні збірки творів Винниченка й Франка, творів тогочасних письменників та багато перекладної літератури — Джека Лондона, Вальтер Скота та ін.

Цілоком українізувалася опера і збагатилася такими силами, як Собінов (виявилася, що він українець із Херсонщини), Цесевич, Донець, Бу-

товичі (подружжя), Литвиненко-Вольгемут (неперевершене сопрано), Паторжинський, Петрусенко й багато інших.

Треба визнати, що в ті часи відчувалася воля в роботі. Усі працювали віддано, не відчуваючи над собою якогось цензурно-надзірчого эка. В Академії Наук не було навіть "партячейки", того контрольного органу, запровадженого в усіх інших державних установах. Як воно буває, і тоді знайшлися вислужники — яничари. Приміром, агітпроп ЦК КП(б)У Андрій Хвиля ще 1925 р. в своїх писаннях почав закидати Академії й ДВУ невідповідну ідеологічну роботу, але на це не зверталось уваги. Це й Андрієві Хвилі не допомогло. Коли Москва вирішила в тридцятих роках деукраїнізувати Україну, то й Андрій Хвиля загинув від кулі НКВД.

Дуже широко розрослася українська кооперація, і пишню розвинула свою роботу — споживчу, сільсько-господарську, промислову, видавничу і навіть фінансову. Функціонували Українбанк, Дніпросоюз, Книгоспілка та інші кооперативні об'єднання, що я вже й позабував їх назви. Промислова кооперація позакладала була дуже багато ремісничих артілей та навіть почала охоплювати складніші промислові підприємства, як цукроварні й текстильні виробні.

Не можна обійти мовчанкою й такої установи, як Цукротрест. Цей Цукротрест очолював член комуністичної партії Іван Антонович Кухаренко, свідомий національно українець. Він одночасно якийсь час був ректором Київського Політехнічного Інституту. У Цукротресті І. А. Кухаренко широко розвинув видавничу роботу з обсягу української цукрової промисловости. А видавничим відділом у нього керував Віктор Григорович Дубровський, український лексиколог, автор українських словників, перше видання одного з них вийшло друком іще перед Першою світовою війною, за царських часів. І. А. Кухаренко весь час "воював" з московською владою, яка намагалася перенести Цукротрест до Москви й там зробити центр цукрової промисловости. Це Москва й зробила, але тільки в тридцятих роках, а І. А. Кухаренко пішов під кулю НКВД, як український націоналіст.

Праця в Академічних установах відбувалася по 12-15 годин на добу, і то добровільно, без будьякої доплати, а в багатьох випадках і безплатно, із зарібком десь інде, у денні години. Дуже часто, проходячи вночі чи попри будинок Академії чи ІУНМ, можна було бачити світло в вікнах — то люди сиділи й працювали.

Для розваги людей розумової праці був у Києві Дім Учених на Пушкінській вул. ч. 1, на розі Прорізної вул. Там щосуботи, а іноді й у будні дні відбувалися літературно-наукові вечори з доповідями й рефератами, а після них, тільки суботами, були й легші розваги з танцями, кавою, чаєм та навіть і горілочкою.

Ото такі були двадцять роки. Тоді, в середніх роках тих двадцятих років, була, як тепер повелося називати, весна, і то весна ясна й прекрасна, яка дала великий поступ Україні. Проте закін-

У КИЄВІ ВІДКРИТО ПАМ'ЯТНИК ЛЕСІ УКРАЇНЦІ

3 вересня ц.р. на мальовничій площі міста Києва, названій ім'ям великої української поетеси, в присутності тисячних мас і гостей столиці України відкрито пам'ятник Лесі Українці.

Монумент-пам'ятник створили — скульптор, народний художник УРСР Галина Н. Кальченко, і архітект А. Ф. Ігнащенко. На гранітному постаменті височить відлита у бронзі п'ятиметрова постать славної дочки українського народу, полум'яного публіциста, демократа і активного громадського діяча — Лесі Українки. В образ Лесі України втілено революційне поривання, полум'яний темперамент, духовна краса дочки Прометея. Біля підніжжя пам'ятника басейн, зелений килим обрамлює монументальну композицію, а густа крона тополь і лип та барвисті квітники відтворюють український орнамент. На постаменті золотом сяють до нащадків звернені слова Лесі Українки:

Як я умру, на світі запалає
Покинутий вогонь моїх пісень,
І стримуваний племін засіяє,
Вночі запалений, горітиме удень.

На поставлену трибуну біля пам'ятника піднялися керівники партії і уряду УРСР: Н. Т. Кальченко, І. К. Лутак, О. П. Ляшко, В. В. Щербинський, М. М. Борисенко, В. Ю. Маланчук, Я. П. Погребняк, В. О. Сологуб, М. У. Білий, С. О. Стеценко, С. М. Андриянов, О. О. Бурмистроз, П. Я. Розенко, В. Ю. Семичасний, І. Д. Степаненко, П. Т. Тронько, Г. І. Шезчук, О. П. Ботвин, Ю. Н. Єльченко, Г. І. Самсонов — генерал-полковник Київської військової округи, знатні люди Києва, гості з Москви та союзних республік, земляки поетеси з Житомирщини та Волині, Петро І. Кравчук із Канади та Юрій Косач із США.

Мітинг відкрив голова виконкому Київської міської ради В. О. Гусев. Головну промову, побудовану на основі "нової історичної спільності людей — радянського народу", виголосив В. В. Щербинський.

чилися двадцять роки дуже сумно. Уже 1928 року відчувалося, що Москва починає бити відбій ("давай назад"), і кермо машини, пущеної декретом про надання вільного розвитку національних культур, скерувала назад. Москву злякав той буйний розквіт тих національних культур, особливо української. Уже 1928 року почалися спорадичні арешти видатних українців, здебільшого за політичні анекдоти, а 1929 Москва виграла політичну організацію "Спілка Визволення України" (СВУ) і, базуючись на тому, розгромила Українську Академію Наук, Історичні Установи, ІУНМ, Науково-дослідні Інститути. А людей тоді вже легко було підбирати, бо вони добре виявилися за українізаційний час. І ось тоді радянська влада показала своє справжнє, непідроблене обличчя.

14 червня 1973 року
м. Нью-Йорк

Потім промовляли письменник Олесь Гончар, російська поетеса Людмила Тат'янічєва, київський робітник-токарь В. Я. Сікорський, Юрій Косач із США, зоотехнік Ковельського району О. Ф. Матвіюк.

ГЕРЦОГ ЕДІНБУРЗЬКИЙ ПРИНЦ ФІЛІПП У КИЄВІ

Герцог Едінбурзький принц Філіпп як Президент Федерації кінного спорту і почесний гість Комітету фізичної культури і спорту при Раді міністрів СРСР був на з'їзді чемпіонатів Європи з кінного триборства, який проходив на початку вересня цього року в Києві. У змаганнях за чемпіонат з кінного триборства брала участь дочка королеви Великобританії Єлисавети II і герцога Едінбурзького — принцеса Анна.

Герцог Едінбурзький принц Філіпп прибув до столиці України 5-го вересня з неофіційною візитою. На Бориспільському аеропорті зустріли герцога Едінбурзького голова Президії Верховної Ради УРСР С. О. Стеценко, секретар Президії Верховної Ради УРСР Я. Я. Колотуха, голова Комітету фізичної культури і спорту при Раді міністрів СРСР С. П. Павлов, надзвичайний і повноважний посол СРСР у Великобританії М. М. Луньков, голова Комітету фізичної культури і спорту при Раді міністрів УРСР В. В. Кулик, голова Київського міськвиконкому В. О. Гусев, заступник міністра закордонних справ УРСР В. О. Кравець.

Голова Президії Верховної Ради І. С. Грушецький 5 вересня прийняв герцога Едінбурзького принца Філіппа. Між ними відбулася дружня розмова. Увечері цього ж самого дня герцог Едінбурзький виступив з промовою на церемонії відкриття чемпіонату Європи з кінного триборства, яка відбулася в Жовтневому палаці культури у столиці України.

ХОРОВІ ІМ. Г. ВЕРЬОВКИ — 30

Державному заслуженому українському народному хорові ім. Г. Верьовки 11 вересня 1973 року виповнилося 30 років.

Відомому композиторові, великому знавцеві української народної пісні і танцю, диригентові і професорові Григорієві Гурійовичу Верьовці (1895-1964) було доручено в 1943 році створити мистецький колектив — український народний хор. Він і його співробітники з непохитною відданістю взяли за цю справу — виїздили в села і міста республік, де, поміж звичайних дівчат і молодич, юнаків і мужчин, вибирали голоси для новонародженого хору.

Наприкінці літа 1944 року, в присутності сотень глядачів, відбувся перший концерт. З тих пір хор ім. Верьовки об'їхав кожний куточок України, дебютував він на Далекому Сході, в Сибіру та в багатьох країнах світу.

Після смерті Г. Г. Верьовки хор очолив визначний знавець українського фольклору, досить молодий і талановитий музикант — Анатолій Тимофійович Авдієвський. Творчий склад хору 103 особи. Хор

має своє приміщення для вправ співу своїх співаків. До репертуару входить широка різноманітність музики — колядки і щедрівки, традиційні народні пісні і веснянка, сучасні пісні та багато інших. З надзвичайною артистичною технікою хор популяризує українську пісню в усьому світі — силу, барвистість і найдосконаліший фолкльор, який, з погляду краси, властивий лише українському народові.

Цього літа хор ім. Г. Верьовки знову відбув турне по Україні.

“РОБОТИ” В ШАХТАХ

Науковці та інженери інституту “Автомашвугледирпром” у співдружності із спеціалістами конотопського заводу “Червоний металіст” успішно вирішують проблему автоматизації видобування корисних копалин. У недалекому майбутньому шахтарів замінять автомати. Перші кроки до цього вже зроблено. На калійних комбінатах Солегорська встановлено апаратуру, яка дає можливість керувати підземними конвейерами з пульта управління, розташованого на поверхні. Нині працівники лабораторії автоматизації рудневого транспорту створюють аналогічну апаратуру для вугільних шахт.

НАДГЛИБОКІ СВЕРДЛОВИНИ

П’ять кілометрів довелось пройти в глиб землі працівникам Охтирського управління бурових робіт, що на Сумщині, у пошуках нафти і газу. На шостому кілометрі буровики знайшли “чорне золото”. На Качанівському, Рибальському й Сидоричькому родовищах пробурено вже сім нових надглибоких свердловин, з них — шість нафтових і одна газова. Пошуки розвідників підземних глибин тривають.

АТОМНІ НАСОСИ

У Всесоюзному науково-дослідному інституті атомного й енергетичного насособудування, що в Сумах, здано в експлуатацію унікальний стенд для випробування атомних насосів та іншого надпотужного обладнання. Першу перевірку пройшли сумські насоси, призначені для Ленінградської атомної електростанції. Потужність кожного з них — мільйон кіловат. Машини відправлено замовникові.

Сумські насоси знайдуть постійну прописку на електростанціях Радянського Союзу, в зарубіжних країнах.

ЗБАГАЧУЄТЬСЯ МИСЛИВСЬКА ФАВНА

“Понад 62 тисячі гектарів лісових угідь, простелених м’яким килимом уздовж берегів тихого Ворскла, займає Диканське мисливське господарство на Полтавщині. Його організовано чотирнадцять

років тому. Невтомна праця егерів та багаті природні умови дали чудові результати. Нині тут водяться олені, лосі, козулі, дикі свині, а також зайці, лиси, борсуки, єноти. Не дивина зустріти навіть видру, куницю, ласку. Торік завезли для збагачення мисливської фавни сімнадцять бобрів. І можна сподіватися, що невдовзі виникнуть цілі боброві колонії. Адже був час, що й олені, козулі та дикі свині були рідкісними в цих краях. Тепер їх відловлюють тут і переселяють в інші райони.

Маніфестація українців в 40-річчя голоду на Україні

16-го вересня 1973 року на площі перед будинком міської ради відбулася маніфестація українців міста Торонто й околиці, присвячена 40-річчю страшного голоду і терору в тридцять роки на Україні. Демонстрацію українців влаштував Торонтонський відділ Комітету українців Канади. З доповідями виступив М. Приходько (українською мовою), а проф. Джорджтавнського університету, президент УККА Лев Добрянський (англійською мовою). Юрій Шимко керував програмою.

Доповідь М. Приходька була непомірно довга, пройнята “високою політикою”, якою він, мабуть, хотів охопити якщо не весь світ, то бодай півсвіту, а про справжню історію геноциду українського народу сказав туманно. Не сказав доповідач, за що він сидів у тюрмі, коли він почав свою доповідь словами: “Я сидів у тюрмі в 1939 році.” А потім... потім потекли по його обличчю сльози; коли він з трибуни вигукнув — “я не є ані бандерівець, ані мельниківець”, а на закінчення своєї доповіді самотужки відспівав “Вічна пам’ять”, публіка була таки дуже незадоволена такими заявами і вчинками. Я там був, все бачив і чув.

Президент УККА Лев Добрянський теж не повинен був говорити довго, як робив його попередник. Шановний гість повинен був бачити, що маніфестація ще не кінчалася, а присутніх на площі не залишилося й половини. Було ж бо в оту поминальну неділю дуже холодно, а люди були одягнуті легко.

Транспаранти також не мали відповідних написів.

Я не докоряю нікому за ці огріхи, допущені на маніфестації, а лише хочу сказати, що хтось використав добродушність і порядність теперішнього голови КУКУ д-ра Петра Глібовича, коли підсунув таких доповідачів.

Така масова участь торонтонців у маніфестації могла мати кращий моральний ефект. У Торонто є з кого добирати відповідніших ораторів і виконавців програми взагалі.

Іван ПИШКАЛО

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

ПОВІДОМЛЕННЯ

Організаційної Комісії Другого Конгресу СКВУ

1. Другий Світовий Конгрес Вільних Українців відбудеться у днях від 1-го до 4-го листопада 1973 року в Торонті, Канада. Всі наради Другого Конгресу СКВУ, включно з конгресовим бенкетом, відбуватимуться у приміщеннях готелю

Four Seasons-Sheraton Hotel, 123 Queen St. W.
Toronto, Ont., Canada. — Tel.: (416) 361-1000

Святкове відкриття Конгресу відбудеться в четвер, 1-го листопада, ц.р., о 7-й годині вечора, в тому ж готелі.

2. В суботу, 3-го листопада ц.р., в тому ж готелі "Гренд Балрум" о год. 6.30 вечора буде конгресовий бенкет і бал. Квитки вступу на бенкет є 25.00 дол. від особи.

3. На закінчення Другого Конгресу СКВУ відбудеться в найбільшій залі Торонта (16.000 місць) —

Maple Leaf Gardens, 60 Carlton St., Toronto в неділю, 4-го листопада о год. 11.30 перед полуднем (до 3-ої години по полудні) **ВСЕНАРОДНЯ МАНІФЕСТАЦІЯ**. В її програмі: а) святковий апель українських молодіжних організацій; б) Соборний Молебень, який відправлять Високопреосвященніші Владики Українських Церков; в) промова Дост. Дж. Діффенбейкера; г) концерт з участю Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка з Дітройту й хороших та танцювальних мистецьких ансамблів молодіжних організацій МУНО, ОДУМ і СУМ із Торонта.

Квитки вступу на Всенародню Маніфестацію в залі "Мейпл Ліф Гарденс" є в ціні: 8.00, 6.00, 4.00 і 2.00 долари для дорослих осіб, а 1.00 долар для членів молодіжних організацій і шкільної молоді та дітей.

Квитки на бенкет і бал та на Всенародню Маніфестацію можна набувати в українських книгарнях і кредитівках у Торонті, або в канцелярії Організаційної Комісії Другого Конгресу СКВУ в Торонті (адресу подаємо нижче) особисто, або після надіслання докладного замовлення квитків із чеком чи "моні ордером" на заплату замовлених квитків, які можна буде відібрати в канцелярії Організаційної Комісії СКВУ — при реєстрації, або у дні даної імпрези при окремій касі.

4. На Другий Конгрес СКВУ проводить поодиноких організацій визначають своїх делегатів за таким ключем: а) Крайові Центральні Репрезентації (як напр., УККА, КУК, СУСА й т. п.) — по 15 делегатів; Світові міжкrajові об'єднання (як напр., СФУЖО, ЦЕСУС, СУМ, Пласт, ОДУМ, НТШ, УВАН тощо) — по 5 делегатів; в) Крайові громадські організації (іхні Централі) — по 3 делегати.

Списки своїх делегатів (повні імена і прізвища та їхні точні адреси) повинні поодинокі організації усіх трьох вищеназваних груп якнайскоріше зголосити до канцелярії Організаційної Комісії в Торонті.

5. Конгресова оплата від одного делегата вино-

сить 40.00 доларів, і вона включає: реєстраційну сплату, квитки за два полуденки (у п'ятницю й суботу, 2-го і 3-го листопада), квиток на конгресовий бенкет і бал у суботу та квиток вступу на Всенародню Маніфестацію в неділю, 4-го листопада.

6. Українські громадяни, які не є почесними гістьми Конгресу, ні членами керівних органів СКВУ, ані делегатами на Другий Конгрес, можуть бути гістьми Другого Конгресу СКВУ. Конгресова реєстраційна оплата для гостей виносить 10.00 дол.

7. Організаційна Комісія Другого Конгресу СКВУ може поробити резервації в готелях для тих делегатів і гостей Конгресу, які найдалі до 10-го жовтня ц.р. зголосяться в цій справі до канцелярії Організаційної Комісії в Торонті. Ціни готельових кімнат, де відбуватиметься Конгрес, є по 21.00, 25.00 і 29.00 доларів за одну особу в кімнаті на добу й по 27.00, 31.00 та 35.00 доларів за дві особи в кімнаті на добу. Для тих, які зголосяться до 10-го жовтня ц.р., постараємося зарезервувати кімнати в готелі, де відбуватиметься Конгрес. Спізнені зголошення на готельові кімнати постараємося поладити в сусідніх готелях. Просимо тих, які бажають узяти участь у Другому Конгресу СКВУ, як також користати з готельових кімнат, прислати до Організаційної Комісії свої зголошення та замовлення готельових кімнат якнайскоріше, подаючи кількість осіб, щоб ми могли їм зараз же іслати формуляри замовлень готельових кімнат.

8. В усіх організаційних справах Другого Конгресу СКВУ просимо звертатися до канцелярії Організаційної Комісії в Торонті:

105 A Edwin Avenue, Toronto 9, Ontario
Tel.: (416) 533-9318

Всі поштові посилки просимо надсилати на адресу:

World Congress of Free Ukrainians
P.O. Box 348, Stn. "D", Toronto 9, Ont., Canada

Торонто, 15 вересня 1973 р.

За Організаційну Комісію Другого СКВУ:
Микола Плав'юк, в.р.— Голова

ОЛЕКСАНДЕР СМОТРИЧ

"БУТТЯ"

ЗБІРКА ОПОВІДАНЬ

123 стор.

Ціна 2.50 дол.

3 замовленням звертатися:

"PLY" Co-op Ltd.

768 Queen St. W., Toronto 140, Ont., Canada

ПАМ'ЯТІ ЛЮДИНИ, ДРУГА І ЗЕМЛЯКА

З Олександром Петровичем Рішаєм ми зустрілись восени 1960 року. І ось пам'ятаю, як сьогодні: засідання управи Літературно-мист. об'єднання (УЛМО) в Народному домі на вул. Мелроуз. Головує знаний театрознавець і критик з Києва, отже ніби мій "прибраний" земляк. Головує строгенько, не дає "розпливатись" мислю по древу", повторює і взагалі порожній "балак" рішуче спинає. В якомусь мені, однак, "перетягнув віжки": спинив мовця, який ще не надужив часу. Секретар лагідно завважує, що він, як секретар, просить спиненого мовця ясніше зформулювати кінцеві речення. Голова дозволяє... і таким чином скривджений мовець дістає сатисфакцію. А секретарем, що злагіднив атмосферу наради, був — Рішай Олександр Петрович.

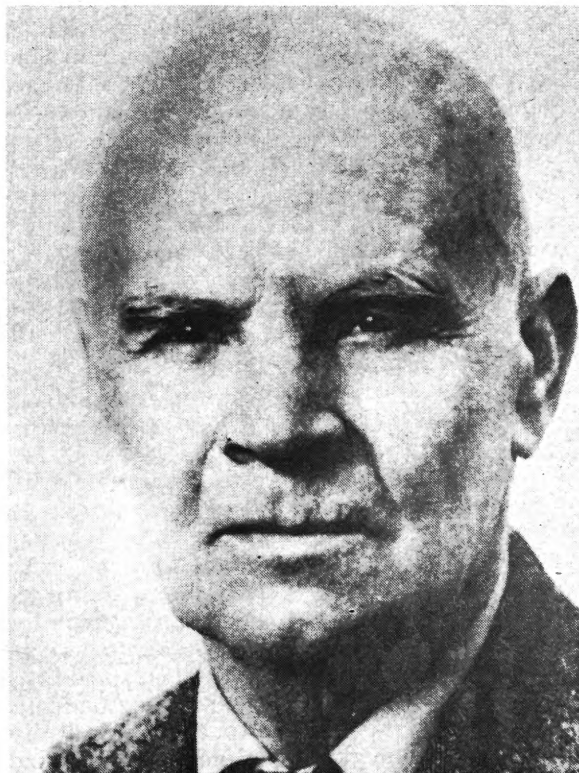
Від'їжджаючи по засіданні в однім авті, ми розмовились, відчувши зразу ж взаємну симпатію. Тут же вийшло наяв, що ми обидва — сини Поділля, і Михайло Коцюбинський — наш найулюбленіший письменник. У мене було таке враження, неначе я стрінув людину, про яку мріяв і довго шукав.

О. П. Рішай був книголюб. Але не того типу, що колекціонує (деколи більш слушно вжити "маринує") у себе книжки, хизуючись ними перед гостями.

Олександр Петрович був книголюб-суспільник, книголюб-пропагатор української книжки. Через його руки переходили сотні, тисячі книжок (не примірників, а назов!), а власна бібліотека складалася лише з двох-трьох десятків найпотрібніших довідників та читаних саме тепер книжок, які після прочитання негайно помандрують деінде, а їх місце займуть інші, свіжі. "Книжка не для того, щоб тренувати та милувати наш зір, а щоб тренувати і збагачувати розум" — це крилате речення було нехибним "вірую" О. П. Рішай-книголюбця.

Кожної неділі бачилося на церковному подвір'ї О. П. Рішай з журналами та книжками. Кольпортер з Олександра Петровича був жертвенний у дослівнім значенні цього слова, бо хто "забув гроші вдома", тому він книжку жертвував: мовляв, заплатите наступної неділі. Траплялися ідеалісти (то пак люди совісні) і борг віддавали. Але чи багато таких було? Щастя, що О. П. Рішай не прикладався до чарки, курих лише дві-три цигарки в день (останнім часом взагалі не курих), жив дуже ошадно. А то ця любов до рідної книжки і жертвенний кольпортаж змусили б його рятуватися велферівською юшкою... Ми не раз аж дивувались, як із свого пенсійного бюджету Небіжчик умів ще викроїти на передплату для себе трьох часописів ("Свобода", "Українські Вісті", "Український Голос") і аж п'ятих журналів ("Нові Дні", "Сучасність", "Визвольний Шлях", "Молода Україна", "Українське Православне Слово").

Що й казати: глибоко розумів і шанував рідну

Олександр Петрович Рішай

вільну пресу Олександр Петрович! І коли б бодай 15-20 відсотків української "амбасадорської" інтелігенції у вільному світі ішли слідами Ол. П-ча, то не довелося б нашим часописам та журналам раз-у-раз звертатися до читачів про допомогу.

Вельми прикметною рисою Небіжчика була аж така його скромність, що навіть найближчим своїм друзям він не любив про себе говорити, про свої осяги і заслуги на суспільно-національній ниві. А він же був — це знаємо від інших — не втомним і видатним кооперативним діячем на Поділлі та Київщині! Не лише в умовах сприяння з боку влади — за короткої доби нашої національної державності 1917-1920 рр., але й пізніше, вже за більшовицької влади, коли нависла загроза для української кооперації.

Щодалі ясніше проявлявся намір московського центру завалити імпозантну, але тим самим Москві небезпечну будову ВУКООПСІЛКИ, Українбанку, Дніпросоюзу, аж поки разом із т.зв. суцільною колективізацією не прийшов цілковитий розгром української кооперації. І тоді Олександрові Петровичу, як і тисячам інших українських кооператорів, довелося мандрувати "під московським караулом" на далеку північ. Божий промисел однак хотів, щоб шляхетна українська людина вижила і повернулася на Рідну землю.

Бувши патріотом-соборником і державником у

повному тих слів значенні, О. П. Рішай водночас носив у серці ніжну синівську любов до своєї голости Поділля. Він знав докладно життя і діяльність усіх скільки-будь видатних діячів подільського роду: чи то з громадсько-політичної, чи культурно-мистецької ниви. Але особливою увагою користувались у нього діячі музичного поля, а серед них на першому місці трагічно загинулий композитор Микола Леонтович.

Автор цих рядків сам дуже любить і шанує нашу народну пісню в обробці Миколи Леонтовича. Але напевно не написав би (бож досить праці біля власних творів) аж три величезні статті про М. Леонтовича в ювілейному 1971 році, якби не втрутився Ол. П.: перед його лагідною, але наполегливою проською неможлива була відмова! Взагалі щодо цього О. П. Рішай мав особливий талант: трудно, майже неможливо було не піти йому назустріч, знаючи його жертвенність і шляхетне піклування про діячів рідної культури.

Я й досі не знаю, яку саме він мав освіту, але своїм інтелектуальним розвитком, широтою культурних інтересів і скарбом нагромадженого знання й досвіду Олександр Петрович стояв у перших рядах української громади в південній Каліфорнії. На будь-яку тему з культури, політики, мистецтва ви могли з приємністю і користю для себе гурторити з Олександром Петровичем, якщо... якщо ви не були догматиком і зазнайком. На жаль, серед нас не бракує людей, які "всі розуми поїли" і тому співрозмовця не слухають, а частують його своїми монологами. Цієї категорії людей О. П. не любив і мав повну рацію (додамо від себе) уникати з ними ближчого контакту.

Ще більшу вагу для духового образу Небіжчика мала його делікатність у взаєминах з людьми, лагідність поведінки. Нема де правди діти, наша інтелігенція щодо цього не піднеслась порівняно з станом на Батьківщині, а радше обнизились. Якоюсь мірою можна собі вибачити це тим, що багатьом із нас довелося працювати не за фахом. А можна і не вибачати, бо інтелігентна людина уміє приймати життя без резигнації.

Олександр Петрович належав до тих українських інтелігентів, що добре вміють розрізняти культуру від халтури. У поведінці з людьми становив зразок справжнього джентлмена: ні до кого не підлабузнювався, але й ніколи не допускав найменшої брутальності чи зумисного ігнорування ближнього: давши комусь слово, завжди його дотримував.

Знаючи делікатну натуру Небіжчика, його граничний альтруїзм, робилося боляче, коли ми чули й бачили, як деякі з наших-таки громадян — чи з браку доброї волі, чи з незрозуміння його вдачі — не шанували його жертвених зусиль на культурному полі, а навіть робили йому перешкоди. Таке було під час його праці для Українського Музею-Архіву в Оттаві — у південній Каліфорнії.

Ліквідація цього музею по недовгому його існуванні й перевіз експонатів до Чикаго знову ж сповнювали тривогою Олександра Петровича,

тривогою за дальшу долю з таким трудом зібраних пам'яток нашої культури.

Та був ще Музей-Архів при Українській Вільній Академії Наук (УВАН) у Нью-Йорку, що ним піклувався науковець В. Міяковський, людина незвичайної — беручи до уваги його вік — працездатності й громадських чеснот. О. П. Рішай вже й раніше посилав Міяковському деякі публікації та книги; тепер же став посилати їх сюди регулярно — як у найнадійніше сховище.

...Коли по сімох роках відсутності я повернувся до Каліфорнії влітку 1970 року, то, як і слід було сподіватися, найближчої неділі біля церкви зустрівся з Олександром Петровичем. Дуже зрадив, побачивши його в зовсім добрій формі і не постарілого.

Справді: на свій тодішній вік (82 роки) Ол. П. виглядав здоровою, бадьорою людиною. Пам'ятаю, ми тоді відразу домовилися разом поїхати автобусом до Сан-Дієго — понад 120 миль від Лос Анджелосу, погостювати в нашого спільного земляка Олеся Скопа (він же знаний фейлетоніст Ол. Шпилька).

Щойно з весни цього, 1973 року Ол. П. став частіше відвідувати лікаря — Джейкова (болгарин) і частіше "згадував серце", висловлюючи жаль, що не може скористатися разом з милою запрошення і приємності побувати в родині Скопа: мовляв, небезпечно, бо далека дорога. Але про жаден випадок серцевого припадку ніхто, скільки знаю, від нього не чув. Тому, коли 9-го серпня Олександр Петрович подзвонив мені і попросив, щоб наступного дня, тобто 10, в п'ятницю, я обов'язково приїхав до нього перед 10 год. вранці, то я ніяк не припускав, що це моя остання з ним розмова. Я знав від самого ж таки Ол. П., що ми маємо їхати до лікаря, а звідти до шпиталю. Але голос Ол. П. і ввесь, сказати б, текст розмови був такий для нього звичайний, що мені ніяк не могла прийти до голови думка про смерть.

А тим часом... тим часом уночі з п'ятниці на суботу серце Олександра Петровича перестало битися... Цю вістку перший дістав із шпиталю Олесь Скоп, а він не гаючись повідомив мене і п. Миколу Петр. Новака. Останній і зайнявся справою похорону, оскільки ніякої рідні Небіжчика в Америці не було.

Відійшов в інший світ зразковий Син Української Землі, на чужині перебуваючи. Українська громада Каліфорнії зазнала невіджалуваної втрати.

Відійшла у Потойбіччя Шляхетна Людина, наш Друг і Земляк!

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Анатоль ЮРИНЯК

ВІД РЕДАКЦІЇ. До нашого повідомлення про смерть Ол. П. Рішай (вересневий випуск "Н. Д.") і до спогаду А. Юриняка слід іще додати, що Олександр Петрович Рішай і як великий любитель музики, і як гатріот багато труду доклавав, щоб видати книжку "Українські композитори" (київська школа)

— чи не своїм-таки й коштом, написав він для тієї книжки дві статті — про Ол. Ант. Кошиця та Миколу Д. Леонтовича.

Сам Ол. Петр., будучи послідовно скромним, зазначав, що він — не музикознавець, тому матеріали про українських композиторів давав на перегляд музикознавцям, з якими він тримав постійний зв'язок і з якими співпрацював (д-р Павло Маценко, д-р Василь Витвицький та ін.), мавши надію, що після нього про українських композиторів ще напишуть книги і музикознавці — повніше і фахово.

В особі О. П. Рішай і ми, редакція "Нових днів", втратили довголітнього і взірцевого співпрацівника, читача й передплатника.

З ПОМИНАЛЬНОГО ОБІДУ НА УКРАЇНСЬКУ ПРЕСУ

16-го вересня ц.р. в залі церковної громади св. Андрія Первозванного в Лос Анджелосі, вул. Сатерленд, відбувся поминальний обід на пошану небіжчика ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА РІШАЯ (т. зв. "сороковини").

Відзначаючи велику прихильність і турботи О. П. Рішай за українське друковане слово, письменники Анатоль Юриняк і Олесь Скоп закликали присутніх жертвами на українську пресу вшанувати пам'ять небіжчика.

Проведена після цього збірка дала \$65.00, які ухвалено розподілити так: на пресфонд: "Українські Вісті" в Німеччині 25 дол.; "Український Голос" в Канаді 20 дол.; "Нові Дні" в Канаді 20 доларів.

ЮВІЛЕЙНЕ ПОЗДОРОВЛЕННЯ ДЛЯ ПРОФЕСОРА ПАНТ. КІНДР. КОВАЛЕВА

Дорогий Пантелеймоне Кіндратовичу!

Щиро вітаю Вас з 75-річчям з дня народження, а зокрема і з 50-річчям наукової діяльності в ділянці мовознавства. З подивом і пієтетом відзначаю Вашу багатогранну працю, широкий діапазон наукової діяльності, що стала великим вкладом до української мовознавчої науки.

Ваша наукова праця певною мірою прислужилась і в боротьбі нашого народу за свою національну державність.

Із вдячністю хочу відзначити Вашу участь у виданні моєї книжки "Сила слова".

Багато літ праці і успіхів в обраній Вами мовознавчій ділянці!

Ваш Г. Лозенко-Діброва

РАДІСТЬ

— Чоловіче мій, скоро в нашій маленькій хаті з'явиться третя істота.

— Люба моя, невже?!

— Так: моя мама розлучається з батьком і перїде до нас жити...

ЦІКАВА ВСЯЧИНА

● Британські археологи мають на меті провадити розкопки... в Карібському морі, поблизу Ямайки. Тут знаходилося піратське місто Порт-Роял, яке 1692 р. після землетрусу занурилося на дно океану. У той час усі — крім піратів — вважали цей землетрус "Божою карою". Місто Порт-Роял було одним з найбільших і найбагатших в Америці. Уряд Ямайки також планує використати колишню славу Порт-Рояла, побудувавши для багатих туристів містечко з барами в "піратському стилі".

● В орлиному сімействі беркут найсильніший. Він увійшов у легенди, пісні, казки, прислів'я як символ могутності і відваги, а зображення його прикрашає герби та емблеми багатьох держав і міст.

Розмах крил птаха — до двох метрів і більше, вага — до чотирьох кілограмів, оперення — буре. Мешкає в лісах і горах Євразії, у Північній Америці та на півночі Африки. На Україні гніздиться переважно в Карпатах, а взимку його можна побачити і в інших районах. Гніздяться беркути на старих деревах та скелях. Відкладають одне-дває яєць, з яких через 40-45 днів з'являються пташенята.

Живляться беркути зайцями, тетеруками, глухарями, качками, ховрахами.

● Морські пірати з'явилися тоді ж, коли й мореплавство. Їхні швидкохідні кораблі наводили жах на купців і навіть військові судна, які поверталися до рідних берегів із багатою "здобиччю".

Під яким же прапором ходили пірати?

— Зрозуміла річ, — скаже обізнаний читач, — пірати мали чорний прапор із черепом і скрещеними кістками, щоб усякий, хто бачив його, зарані тремтів од страху.

Може, так було б і справді страшніше, але... Піратські прапори були найрізноманітніші: з червоним півнем, скрещеними шпагами, навіть з невинним ягнятком, але серед них — жодного чорного з черепом та кістками.

Звідки ж тоді прапор із символом грабунку та розбою? Такий з'явився в минулому столітті. Його "винайшли" і повісили на піратські кораблі азтори пригодницьких романів і повістей.

● Із насіння кропу виготовляють крöpfову воду для немовлят. Чайна ложка такої води втамовує біль у шлунку дитини. Народна медицина з давніх-давен знає цей засіб. Використовували і м'якуш солоного огірка, бо огірки солили з кропом, дубовим та смородиновим листям. Медики вважають, що огірковий росіл підсилює травлення і переміщення продуктів по шлунковому тракту. Шлунок перестає тиснути через діафрагму на серце, нормалізується кровообіг. Хворим на шлунок лікарі радять їжувати відвар насіння кропу, валеріаноного кореня, м'яти і ромашки. Такими відварами лікують гастрити, знімають спазми шлунка, вони збуджують апетит. У зелені кропу утворюються, а в насінні концентруються вітаміни А, В, С, а також ефірні масла, які обумовлюють запах кропу. Порів-

няно недавно з'явилися нові ліки — анетин, сухий екстракт насіння кропу. Він лікує серце. Коли бо-
лить голова, корисно їсти, за народною медици-
ною, коржі з маком. У маковому молоці, яким за-
ливають коржі, міститься папаверин, який тамує
головний біль.

ЧОРНА КІШКА

Побачення призначили на сьому годину вечора—
біля театру. Хлопець прийшов на час, а дівчина
запізнилася.

— Зірньо, чого ж це ти забарилася?

— Ой, Космонавтику, не питай: перебігла мені
чорна кішка дорогою, от я й чекала, поки хтось ін-
ший пройде...

— Як ти можеш вірити — в наш космічний час —
у такі смішні забобони?! Ти плюнь тричі через
ліве плече — і сміло йди...

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

**М.Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗ-
З'ЄДНАННЯ, критичні зауваги з приводу од-
нієї концепції".**

Книжка написана сучасним українським
радянським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

**Іван П. Багрянний, "ЛЮДИНА ВІЖИТЬ НАД
ПРІРВОЮ".** — Ціна: 6.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ТАК ТРИМАТИ".
Ціна: 3.50 дол.

**Володимир Винниченко, "СЛОВО ЗА ТОБОЮ,
СТАЛІНЕ".** — Ціна: 8 дол.

В. Винниченко, "НА ТОЙ БІК" — повість.
Ціна: 3.00 дол.

**LOOK COMRADE — THE PEOPLE ARE
LAUGHING...**

Підрадянський гумор зібрав і видав
Іван Коляска. — Ціна: 2.50 дол.

**Василь І. Гришко, "ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ
ШЛЯХ, ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ".** — Ціна: 1.50 дол

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ".
Ціна: 0.70 дол.

**Олена Кuriло, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРА-
ІНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".**

Ціна: 2.00 дол.

**Андрій Бондаренко, "Слово в дискусії якої не
було (замість аналізу дивних потягнень
пп. М. Лівичького та М. Степаненка)".**
Ціна: 1 дол.

**Анатолій Юриняк, "ЗАСОБИ І СПОСОБИ ПО-
ЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ".** — Ціна: 1.00 дол.

**Петро Карпенко-Криниць, "ІНДІАНСЬКІ БАЛЯ-
ДИ".** — Ціна: 2.00 дол.

**Олександр Солженіцин, "НОБЕЛІВСЬКА ЛЕК-
ЦІЯ З ЛІТЕРАТУРИ".** — Ціна: 0.50 дол.

Книжки замовляти в адміністрації
"Нових Днів".

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.50 дол.

2. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.40 дол

3. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для 4-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

4. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія

Єдиний на еміграції підручник такого типу
Книжка ілюстрована

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

5. Петро Волиняк

ЗАПОРІЖЖЯ

Читанка для 5-ої класи

У цій книжці багато історичних оповідань

Ціна: у Канаді і США — 1.80 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.60 дол.

6. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, Ч. 1

Фонетика й морфологія

Шосте видання

Ціна: у Канаді, США і Австралії — 2.75 дол.,
в Англії — 100 шіл.

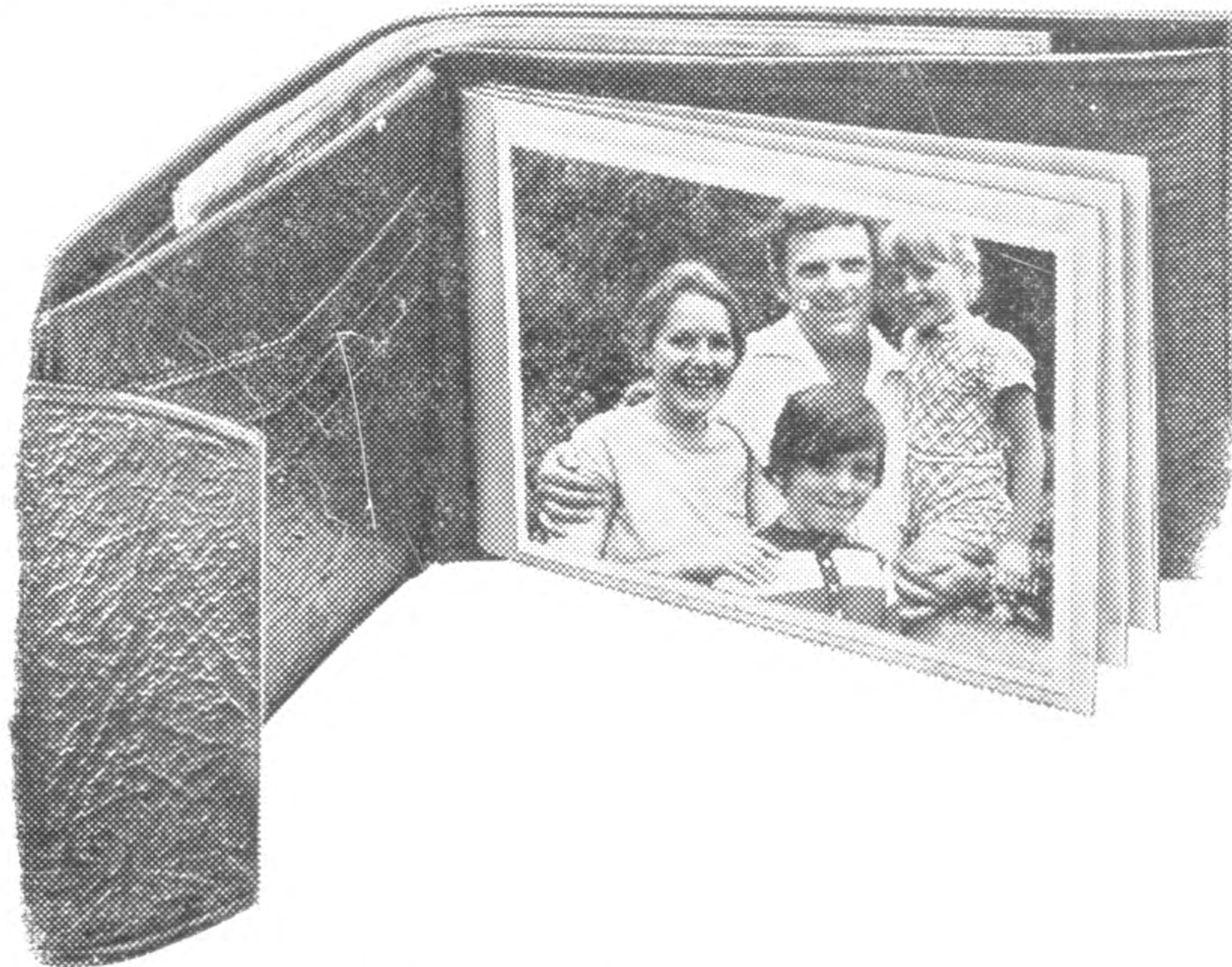
8. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, Ч. 2

Синтаксис. Третє видання. Ціна \$2.50

Замовляти в "Нових днях". Школам і книгар-
ням та церковним громадам — знижка.

FEEL GOOD ABOUT TOMORROW

ЩО ОЗНАЧАЄ ЗАВТРА ДЛЯ ВАС?

Добра освіта для ваших дітей? Подорож через Канаду? Забезпечення і щасливий відпочинок на старість? Що б не означало "завтра" для вас, ви можете плянувати те з Канадськими Ощадностевими Бондами. Вони є в Канаді найбільш популярним персональним капіталовкладенням.

ЛЕГКО КУПИТИ:

За готівку або на сплати в кожному банку, або в уповноважених торговців капіталовкладеннями (Інвестмент Ділер), біржових торговців (Сток Брокер), трестових чи позичкових компаніях (Траст ор Лоп Компані) і Кредитові Спілки. Вони є доступні в сумі починаючи від \$50, а найвище \$50.000.

ЛЕГКІ ДО ВИМІНИ:

Канадські Ощадностеві Бонди є негайною готівкою. Вони кожночасно можуть бути виплачені на повну номінальну вартість плюс належний процент.

ДОБРІ ДЛЯ ЗБЕРІГАННЯ:

Канадські Ощадностеві Бонди є забезпечені — покриті всіми ресурсами Канади. І платять добрий процент року на рік.

7.54%

у середньому річний процент
до дозріння

Нові Канадські Ощадностеві Бонди дають прибуток у середньому 7.54% річно, коли тримати їх до кінця зрілості. Кожний \$100 бонд платить \$7.00 проценту за перший рік, \$7.50 за кожних наступних шість років, \$7.75 за кожних наступних три роки і \$8.00 за кожні останні два роки.

На завершення цього ви можете дістати проценти від вашого проценту і кожних \$100 збільшити до \$239.50 впродовж тільки 12 років.

Отож що означає "завтра" для вас і вашої родини, плянуйте це сьогодні з Канадськими Ощадностевими Бондами. Ви будете щасливі, що це зробили.

BUY CANADA SAVINGS BONDS TODAY

КОМПЛЕКТ ЛИСТІВОК ТА ПУТІВНИКІВ ПО УКРАЇНІ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАСЛУЖЕНИЙ АНСАМБЛЬ
ТАНЦЮ УРСР. 13 листівок. Художній
керівник ансамблю Павло Вірський.
"Мистецтво", Київ 1972. \$1.95

ВОРОШИЛОВГРАД (комплект панорамних
листівок з текстами на українській,
російській та англійській мовах). 17
листівок. "Мистецтво" 1972 2.30

ЗАПОРІЖЖЯ (Комплект панорамних листі-
вок з текстами на українській, росій-
ській та англійській мовах). 21 листів-
ка. "Мистецтво", Київ 1972. 2.85

КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МУЗЕЙ УКРА-
ЇНСЬКОГО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИ-
СТЕЦТВА. Графіка. 29 листівок. До
складу ввійшли найкращі твори О. Куль-
чицької, Кратохвиля-Відимська Ю. Б.,
Потапов Я. І., Данченко О. Г. та багато
інших. "Мистецтво", Київ 1970 3.00

ЛЬВІВСЬКИЙ МУЗЕЙ УКРАЇНСЬКОГО
МИСТЕЦТВА. 15 листівок. До складу
ввійшли найкращі твори таких худож-
ників: Тропінін В. А. Українець,
Устиянович К. М. — Шевченко на
засланні, Красицький Ф. С. — Гість із
Запоріжжя, Новаківський О. Х. — Олек-
са Довбуш та інші. "Мистецтво", 1973 2.65

На оновленій землі. Комплект 32 листівки.
До складу ввійшли слідуючі твори ху-
дожників: Яблонська Т. Н. — Хліб,
Весілля, Романишин М. М. — І на онов-
леній землі, Глюк Г. М. — Лісоруби,
Голембіовська Т. Н. — Висока нагорода,
та інші. "Мистецтво", 1972. 4.30

НОВАКІВСЬКИЙ ОЛЕКСА. 13 листівок.
"Мистецтво", Київ 1971. 1.50

ПАМ'ЯТНИК Т. Г. ШЕВЧЕНКУ В ХАРКОВІ.
Фоторозповідь про пам'ятник Т. Г. Шев-
ченку в Харкові. "Мистецтво", 1973. 0.60

ПИМОНЕНКО МИКОЛА. 15 листівок. Текст
на листівках українською, російською
та англійською мовами. "Мистецтво",
1973. 2.65

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МЕМО-
РІАЛЬНИЙ МУЗЕЙ О. Ю. КОБИЛЯН-
СЬКОЇ. Путівник на українській, росій-

ській та англійській мовах. "Карпати",
Ужгород 1973. 0.60

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІ-
АЛЬНИЙ МУЗЕЙ Ю. ФЕДЬКОВИЧА.
Путівник. "Карпати", Ужгород 1973,
стор. 63. 0.65

ДИТЯЧІ КНИЖКИ:

ДИВНА СОПІЛКА. Українські народні
казки. До цієї збірки ввійшли найкращі
казки: Мудра дівчина, Як возк забажав
козенят, Про правду і кривду, Телесик,
Пібідь, щука і рак та багато інших.
"Веселка" 1972, стор. 246. 1.10

Коцюбинський Михайло. Нюрнберзьке
яйце. Малював Жукоський А. "Ве-
селка", Львів 1972, стор. 13. 0.40

Єршов П. ГОРБОКОНИК. Переклад з ро-
сійської М. Рильського. Малюнки О.
Павловської. "Веселка", Львів 1973,
стор. 92. 1.95

КАЗКИ БУКОВИНИ з серії "Коло гірської
ватри". Художнє оформлення В. Ю.
Скакандія. До збірки ввійшли казки: Про
украдені постолі та варені яйця, Як
журавель відрізав панові язика, Королєве
золото, або ж бочки сміття, Два цісарі
і один Герасим, Як легінь шукав під-
земну царівну, та багато інших казок.
"Карпати", Ужгород 1973, стор. 240. 1.50

КАЗКА ПРО ЯЙЦЕ-РАЙЦЕ. В обробці На-
талі Забіли. Малюнки О. Павловської,
"Веселка", Київ 1973, стор. 20. 0.60

Мястківський А. ОСТРІВ ЗЕЛЕНОГО СЕ-
ЛЕЗНЯ. Оповідання та казки. Малюнки
Л. Семенової. "Веселка", Львів 1973,
стор. 85. 0.75

Ніколова Олівера. ЗОКІ-ПОКІ. З македон-
ської переклав А. Лисенко, малювала
Лариса Семенова. "Веселка", Київ
1972, стор. 60. 1.10

Чалий Богдан. СТО ПРИГОД БАРВІНКА
ТА РОМАШКИ. Казки. Малюнки В. Гри-
гор'єва та К. Григор'євої. "Веселка",
Львів 1973, стор. 122. 1.60

**УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США
на поштову оплату.**

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928